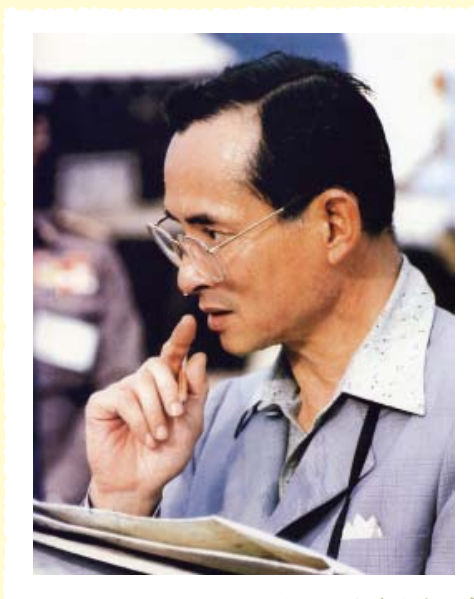

ต้นไม้ทรงปลูก

หนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

“...การที่จะมีต้นน้ำลำธารไปชั่วกาลนานนั้น
สำคัญอยู่ที่การรักษาป่า และปลูกป่าบริเวณต้นน้ำ
ซึ่งบนยอดเขาและเนินสูงชันต้องมีการปลูกป่าโดยไม้ยืนต้น
และปลูกไม้พุ่ม ซึ่งไม้พุ่มนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้
แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นนั้นจะช่วยให้อากาศ
มีความชุ่มชื้นเป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนตกแบบธรรมชาติ
ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย
ซึ่งถ้ารักษาสภาพป่าไม้ไว้ดีแล้วท้องถื่นก็จะมีน้ำไว้ใช้ชั่วกาลนาน...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ ณ พื้นที่ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

คำนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งถึงแรงบันดาลใจในความสนพระราชหฤทัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ป่า น้ำ ดิน ซึ่งโยงใยมีผลกระทบต่อกัน ตั้งแต่เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ว่า

“...ก็อาจมีบางคนเข้าใจว่าทำไมถึงสนใจ และบางคนไม่เข้าใจว่าทำไมฉันเองทำไมสนใจเรื่องชลประทานหรือเรื่องป่าไม้ จำได้ว่าเมื่ออายุ ๑๐ ขวบ ที่โรงเรียนมีครูคนหนึ่งซึ่งเดี๋ยวนี้ตายไปแล้ว สอนเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องการอนุรักษ์ดิน แล้วให้เขียนว่า ภูเขาต้องมีป่าไม้อย่างนั้น เม็ดฝนลงมาแล้วจะชะดินลงมาเร็วทำให้ไหลตามน้ำไป ไปทำให้เสียหาย ดินหมดจากภูเขา เพราะไหลตามสายน้ำไป ก็เป็นหลักของป่าไม้ เรื่องการอนุรักษ์ดิน และเป็นหลักของชลประทานที่ว่า ถ้าเราไม่รักษาป่าไม้ข้างบน จะทำให้เดือดร้อนตลอด ตั้งแต่ดินบนภูเขาจะหมดไปกระทั่งการที่จะมีตะกอนลงมาในเขื่อน มีตะกอนลงมาในแม่น้ำ ทำให้น้ำท่วม นี่นะเรียนมาตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ...”

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะกรรมการสโมสรรโลออนส์สากลภาค ๓๑๐ (ประเทศไทยและประเทศลาว) ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒

เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๒ นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ เพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรชาวไทยนานัปการ ทั้งยังทรงศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม โดยได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงงาน และทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ พระองค์จะทรงปลูกต้นไม้ชนิดต่างๆ ไว้เป็นที่ระลึก เพื่อให้เป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ป่าไม้ไว้เสมอ

ด้วยทรงเห็นความสำคัญของปัญหาป่าเสื่อมโทรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านอื่นๆ ไม่เฉพาะแต่ปัญหาเรื่องดิน เรื่องน้ำเท่านั้น หากโยงใยถึงปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง คุณธรรมและระบบนิเวศด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้เกิดแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาป่าไม้ ซึ่งมีได้เป็นกิจกรรมที่ดำเนินไปเพียงเรื่องเดียว หากแต่รวมเอางานพัฒนาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เข้าไปทำงานในพื้นที่อย่างประสานสัมพันธ์กัน

ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลและทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างลึกซึ้งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การแก้ไขปัญหาให้กับคนสามารถอยู่กับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน โดยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน จึงเป็นที่มาของการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๘๔ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงได้จัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ **“ต้นไม้ทรงปลูก”** เล่มนี้ขึ้น ตามรอยพระราชดำริสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อติดตามเก็บรวบรวมประวัติต้นไม้ ภาพการเจริญเติบโตของต้นไม้ทรงปลูกที่ได้แผ่กิ่งก้าน นำความร่มเย็น และเป็นต้นกำเนิดของโครงการต่างๆ มากมาย นำมาเสนอต่อสาธารณชน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกต้นไม้ และร่วมรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์พืช ป่าไม้ และแหล่งต้นน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการดำรงอยู่ของวิถีมุขย้อย่างยั่งยืนต่อไป

สารจาก พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยเรื่องป่าไม้และแหล่งน้ำเป็นอย่างยิ่ง

“ป่าไม้” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่มวลมนุษยชาติ ช่วยควบคุมให้ สภาพดินฟ้าอากาศอยู่ในสภาพปกติ รักษาต้นน้ำลำธาร พันธุ์ พืชชาติและสัตว์ป่า อีกทั้งยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ป่าไม้เป็น แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์ได้บริโภคใช้สอย ได้ประกอบอาชีพ ด้านการทำไม้ เก็บของป่า การอุตสาหกรรมไม้แปรรูป และผลิตภัณฑ์ สำเร็จรูปที่ใช้วัตถุดิบจากไม้ และของป่า แต่สภาพปัจจุบันมี แรงผลักดันให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทำการ เกษตร ลักลอบตัดไม้ป้อนโรงงานอุตสาหกรรม และเผาถ่าน ทำให้ มีการตัดต้นไม้ โดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทำให้ ป่าไม้มีเนื้อที่ลดลงตามลำดับ จนบางแห่งอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม อย่างมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งเน้นการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าไม้เป็นแนวทางหลักในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ ด้วยทรงตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วม ฉับพลัน และการพังทลายของดินอย่างรุนแรง จึงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาป่า ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดังเดิม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีความเกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ จึงทรงเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาป่าต้นน้ำเป็นพิเศษ จากแนวพระราชดำริ ของพระองค์ได้ก่อให้เกิดโครงการพัฒนาและบำรุงป่าไม้จำนวนมากมายทั่วประเทศ โดยเฉพาะป่าไม้ที่ เป็นต้นน้ำลำธาร ให้คงสภาพอยู่อย่างเดิม เพื่อป้องกันอุทกภัยต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันก็ถนอมน้ำ ไว้ใช้สำหรับหล่อเลี้ยงแม่น้ำลำธารด้วย

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปเยี่ยมเยียนประชาชนทุกหมู่เหล่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พระองค์ทรงบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ดูแลความเป็นอยู่ ของพสกนิกรชาวไทยด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และเสด็จพระราชดำเนินไปในสถานที่ต่างๆ อย่างไม่ย่อท้อเหน็ดเหนื่อย ทรงเต็มเปี่ยมไปด้วยพระบารมีแผ่ไพศาล ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พระองค์ทรงใช้พระอัจฉริยภาพพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการชลประทาน การเกษตร ทรัพยากร ธรรมชาติ ทรงรู้ว่ราษฎรต้องการอะไร เป็นเกษตรกรต้องมีการเพาะปลูกเป็นประการสำคัญ

การเพาะปลูกต้องอาศัยน้ำเป็นหลัก หลังจากเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานเยี่ยมเยียนราษฎรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ พระราชกรณียกิจของพระองค์ก็คือ การแสวงหาน้ำ เพื่อให้ราษฎร ทำการเพาะปลูกได้ พระองค์มีความใกล้ชิดกับกรมชลประทาน เพราะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำและส่งน้ำไปให้ถึงพื้นที่ต่างๆ และใกล้ชิดกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เพราะเป็นผู้ดูแลเขื่อน ซึ่งมีแหล่งน้ำจำนวนมาก และทั้ง ๒ หน่วยงานนี้ จึงมีการประสานงานกันในการทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องตลอดมา

เรื่อง “น้ำ” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยเพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้า เพราะไฟฟ้าเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ในยุคนั้นเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ควบคู่กันนี้ ก็ทรงมีแนวพระราชดำริเรื่องป่าไม้ที่จะต้องรักษาไว้ ทรงสอนกระทั่งว่า จะปลูกป่าควรปลูกอย่างไร และพระองค์ก็พระราชทานแนวพระราชดำริให้ปลูกต้นไม้ เมื่อมีต้นไม้ ก็มีน้ำตามมา ซึ่งน้ำจะซึมลงไปดินเกิดความชุ่มชื้นในดิน เกิดลำคลอง เกิดบ่อน้ำ ชาวบ้านก็มีน้ำใช้ น้ำไหลผ่านไปไม่เร็ว ก็ซึมลงได้ดินได้มาก คลองต่างๆ ก็มีน้ำตลอดทั้งปี การปลูกต้นไม้ก็ช่วยให้พื้นที่ด้านล่างชุ่มชื้น เมื่อเมฆฝนลอยมาหากด้านล่างเป็นที่โล่ง แดดร้อน ความร้อนก็จะผลักเมฆฝนไปตกที่อื่น พระองค์ได้ตรัสว่า หมูบ้านต้องเป็นหมู่บ้านเขียวขจี ทำให้หมู่บ้านชุ่มชื้น มีฝนตก อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ฉะนั้นต้องช่วยกันขยายผล

เรื่องป่าไม้ ก็คงได้ยินประโยคถาวรว่า **“ป่าไม้ถ้าไม่ไปรังแก ไม่ไปทำลายเขา ก็จะเติบโตเอง”** พระองค์ตรัสที่จังหวัดเพชรบุรีว่า รัฐบาลประกาศปิดป่าไม้มาหลายรัฐบาลแล้ว ปิดแล้วป่าก็ยังถูกทำลายเหมือนอย่างเก่า ปิดแล้วมีการแอบเปิด ดังนั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริ ให้มีโครงการป่ารักษ์น้ำ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเรื่องน้ำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรักษาป่าต้นน้ำ ทรงช่วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระองค์ จะทรงสอนเสมอว่า **“อย่าทำลายป่าไม้...ต้องช่วยกันปลูก”**

เขื่อนภูมิพลที่ประมุขต่างประเทศมาปลูกต้นไม้ไว้หลายต้น นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ เป็นต้นมา ได้มีการดูแลทำให้เป็นเสมือนอนุสรณ์สถานที่มีชีวิต ซึ่งหาดูยาก เพราะต้นสักใหญ่ๆ ในปัจจุบันไม่มีแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าจะเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ก็หาทางปลูกป่าปลูกต้นไม้ให้มากๆ โดยเฉพาะไม้เศรษฐกิจ ก็จะทำให้ผลดีไม่น้อย ทำให้เกิดผลประโยชน์แก่บ้านเมือง

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีหน้าที่จัดหาไฟฟ้าให้กับสังคมเป็นหน้าที่หลัก แต่ได้รับผลข้างเคียงเรื่องอื่น จึงมาสนใจเรื่องการปลูกป่า การปลูกป่าไม่ใช่หน้าที่หลักของ กฟผ. แต่ก็ทำได้ดี ก็ต้องขอชมเชยที่ กฟผ. ปลูกป่าจนกระทั่งได้รับรางวัลปลูกป่าดี แต่ไฟฟ้าต้องไม่ดับด้วย คือ ต้องไม่ละทิ้งหน้าที่หลัก โครงการปลูกป่าของ กฟผ. เป็นสิ่งที่ดีและไม่ยากเย็นถ้าจะทำ

การปลูกป่าก็เป็นการทำให้เกิดฝนตก ได้น้ำ และช่วยชะลอน้ำไม่ให้ไหลแรงลงมาทางตอนล่าง ให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเขื่อนเช่นกัน เรื่องเหล่านี้ เราต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เพื่อบ้านเมือง เพื่อตัวของเรา และเพื่อทุกๆ คน

พลอากาศเอกกำธน สินธวานนท์

องคมนตรี

คำสัมภาษณ์จาก ผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ห่างไกล โดยเฉพาะพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ มีความสัมพันธ์เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกันและกัน หากทรัพยากรอย่างหนึ่งอย่างใดถูกรบกวน ก็จะส่งผลกระทบต่อความสมดุลทางธรรมชาติเสียหายตามไปด้วย ดังนั้นจึงพระราชทานแนวพระราชดำริในการจัดการอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อมว่า เมื่อมีป่าก็จะมีน้ำ มีดินอันอุดมสมบูรณ์ มีความชุ่มชื้นของอากาศ และเกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตของคน ถึงแม้การรักษาป่าต้นน้ำลำธารจะมีวัตถุประสงค์ปลายทางสำคัญอยู่ที่การเกื้อกูลการดำรงชีวิตของมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันของคนกับป่า

แต่ป่าต้นน้ำ คือ บริเวณซึ่งพึงรักษาให้อยู่อย่างปลอดภัยจากการรบกวน หรือเสี่ยงต่อความเสียหายใดๆ โดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดจากคน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญต่อการจัดการเรื่องน้ำเป็นอย่างยิ่ง เพราะน้ำเป็นปัจจัยหลักในการรักษาและฟื้นฟูสภาพป่า รวมทั้งการปลูกป่า หลักในการสร้างแหล่งเก็บน้ำเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ ก็คือการกักเก็บน้ำไว้บนที่สูงให้มากที่สุด แล้วจ่ายปันลดหลั่นลงมา โดยพยายามเก็บน้ำไว้ในดินให้มากที่สุด ควบคุม และจัดการสภาวะการไหลของน้ำให้สม่ำเสมอ พระองค์ทรงสนพระทัยในด้านการพัฒนาพลังงานไฟฟ้า และการพัฒนาแหล่งน้ำ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานนามเขื่อนใหญ่ เพื่อเป็นสิริมงคล เพราะเขื่อนเป็นสิ่งก่อสร้างถาวรที่จะคงอยู่คู่กับประเทศตลอดไป ซึ่งเขื่อนที่ได้รับพระราชทานนามมี ๙ แห่ง ประกอบด้วย เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ เขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น เขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี เขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เขื่อนจุฬาภรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และโรงไฟฟ้าลำตะคองชลภาวัฒนา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเขื่อนต้นน้ำของแม่น้ำสายหลัก ๙ สายทั่วประเทศ

พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งน้ำมาก ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำรินานมา และ กฟผ. ก็ได้รับมาดำเนินการหลายโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ เพื่อการอุปโภคบริโภค สามารถติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดเล็กเพียงพอต่อการใช้ภายในท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการกินดีอยู่ดี และช่วยเหลือตนเองได้ อันเป็นพระราชปณิธานของพระองค์มาโดยตลอด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยดูแลกิจการของ กฟผ. ทั่วประเทศ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดเขื่อนโรงไฟฟ้าหลายแห่ง พร้อมกันนี้ได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร และพระราชทานแนวพระราชดำริแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับราษฎร โดยเฉพาะปัญหาด้านการพัฒนาอาชีพ ปัญหาการพัฒนาแหล่งน้ำ หรือปัญหาที่ดินทำกิน พระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริให้ กฟผ. ทำการสำรวจ ศึกษา และก่อสร้างโครงการพระราชดำริ ด้านพลังงานเพิ่มเติม ซึ่งแต่ละโครงการล้วนส่งผลให้ราษฎรมีน้ำใช้ มีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสมอมา การใดก็ตามที่จะเป็นการสนองตอบพระมหากรุณาธิคุณอันล้นเกล้าล้นกระหม่อมนั้น กฟผ. จะรีบดำเนินการเพื่อสนองพระราชดำริ โดยเฉพาะโครงการพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ให้แก่ชุมชนต่างๆ ที่ขาดแคลน และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คราใดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานหรือทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่ต่างๆ พระองค์จะทรงปลูกต้นไม้ในพื้นที่เหล่านั้นเสมอมา การปลูกต้นไม้ทดแทน ทรงให้ความสำคัญกับพืชพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ทรงเตือนให้ระวังการนำพันธุ์ไม้ต่างถิ่นเข้าไปปลูก โดยไม่ได้ทำการศึกษาอย่างดีพอมาก่อน

ปัจจัยอันสำคัญที่ทำให้วันนี้ต้นน้ำลำธารของเมืองไทยยังคงมีอยู่ และมั่นใจได้ว่าจะอยู่อีกนานเท่านาน คือ การสร้างจิตสำนึกแก่ราษฎรตามแนวพระราชดำรินั้น ยังผลมาซึ่งการให้ชาวบ้านเห็นได้ สัมผัสได้ และรับประโยชน์ได้จริงจากความอุดมสมบูรณ์ของป่า ดิน และน้ำ

สำหรับพื้นที่ภายใต้การดูแลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะเขื่อนต่างๆ นั้นก็มีต้นไม้ทรงปลูกเมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนิน เพื่อปฏิบัติพระราชกรณียกิจ อาทิ ต้นสักทรงปลูก ณ เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก และต้นสนฉัตรทรงปลูก ณ เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้มีการดูแล บำรุงรักษาเป็นอย่างดี ซึ่งเจริญเติบโตให้ร่มเงากับพื้นที่ และเอื้อประโยชน์ต่อการเป็นสื่อสัญลักษณ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ที่เป็นกลไกสำคัญ และเกี่ยวข้องกับเขื่อนอย่างป็นนัยสำคัญ เนื่องจากป่าไม้ คือ คุญูปการต่อการเกื้อกูลให้เกิดความชุ่มชื้น พื้นป่าบริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำที่มีความเกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อน้ำในอ่างเก็บน้ำ

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงได้ทำการสำรวจและรวบรวมต้นไม้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ พร้อมเขียนประวัติความเป็นมาของต้นไม้ต้นนั้น ในลักษณะของสมุดภาพที่บันทึกไว้ พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปลูกไว้ บันทึกในหนังสือเฉลิมพระเกียรติ **“ต้นไม้ทรงปลูก”** เล่มนี้ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ครบ ๗ รอบ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ทั้งนี้ เพื่อร่วมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยอย่างต่อเนื่องยาวนาน จวบจนปัจจุบันราษฎรทั่วประเทศต่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สืบเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้จัดทำโครงการต่างๆ ขึ้น ส่งผลให้พสกนิกรของพระองค์มีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่มั่นคงอย่างยั่งยืน

นายสุทัศน์ ปัทมสิริวัฒน์

ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

สารบัญ

พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๓	“ต้นประดู่” ทรงปลูก ณ โครงการศึกษาวิถีพื้นฟู	๕๐
คำนำ	๕	ที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	
สารจาก พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี	๖	อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	
คำสัมภาษณ์จาก ผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	๘	“ต้นประดู่” ทรงปลูก ณ สถาบันราชมนฑลอิสาน	๕๒
ต้นสักทรงปลูก	๑๓	อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	
“ต้นสัก” ทรงปลูก เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก	๑๔	พฤษภาคม “ต้นประดู่”	๕๕
“ต้นสัก” ทรงปลูก หน้าศาลากลาง จังหวัดกำแพงเพชร	๑๘	“ต้นประดู่แดง” ทรงปลูก ณ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว	๕๖
“ต้นสัก” ทรงปลูก หน้าถ้ำจอมพล อำเภอจอมบึง	๒๐	อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ	
จังหวัดราชบุรี		พฤษภาคม “ต้นประดู่แดง”	๕๙
“ต้นสัก” ทรงปลูก วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร	๒๒	ต้นสนฉัตรทรงปลูก	๖๑
พฤษภาคม “ต้นสัก”	๒๕	“ต้นสนฉัตร” ทรงปลูก ณ เขื่อนอุบลรัตน์	๖๒
ต้นพิกุลทรงปลูก	๒๗	อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น	
“ต้นพิกุล” ทรงปลูก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง	๒๘	พฤษภาคม “ต้นสนฉัตร”	๖๕
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครราชสีมา		ต้นราชพฤกษ์ทรงปลูก	๖๗
“ต้นพิกุล” ทรงปลูก วัดศรีสวรรค์สังฆาราม	๓๐	“ต้นราชพฤกษ์” ทรงปลูก	๖๘
จังหวัดนครสวรรค์		วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จังหวัดนครปฐม	
พฤษภาคม “ต้นพิกุล”	๓๓	“ต้นราชพฤกษ์” ทรงปลูก	๗๐
ต้นโพธิ์ทรงปลูก	๓๕	ณ ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น)	
“ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ สวนป่าสมุนไพรมหาหินซ้อน	๓๖	ดินแดง กรุงเทพมหานคร	
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ		พฤษภาคม “ต้นราชพฤกษ์”	๗๓
อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา		ต้นไผ่สีสุกทรงปลูก	๗๕
“ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ บริเวณพลับพลา	๓๘	“ต้นไผ่สีสุก” ทรงปลูก ณ โครงการพระราชดำริ	๗๖
เขาสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี		อ่างเก็บน้ำคลองช่องกุ่มลำบวน อำเภอวัฒนานคร	
“ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว	๔๐	จังหวัดสระแก้ว	
เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ		พฤษภาคม “ต้นไผ่สีสุก”	๗๙
“ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ วัดญาณสังวราราม	๔๒	ต้นจามจุรีทรงปลูก	๘๑
อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี		“ต้นจามจุรี” ทรงปลูก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	๘๒
พฤษภาคม “ต้นโพธิ์”	๔๕	กรุงเทพมหานคร	
ต้นประดู่ทรงปลูก	๔๗	พฤษภาคม “ต้นจามจุรี”	๘๕
“ต้นประดู่” ทรงปลูก ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย	๔๘	ต้นทางนกยูงฝรั่งทรงปลูก	๘๗
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี		“ต้นทางนกยูงฝรั่ง” ทรงปลูก	๘๘
		มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร	
		พฤษภาคม “ต้นทางนกยูงฝรั่ง”	๙๑

ต้นนนทรีทรงปลูก

“ต้นนนทรี” ทรงปลูก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กรุงเทพมหานคร
พฤกษศาสตร์ “ต้นนนทรี”

๙๓

ต้นรังทรงปลูก

“ต้นรัง” ทรงปลูก ณ สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง
(พุแค) อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
พฤกษศาสตร์ “ต้นรัง”

๑๒๙

ต้นกัลปพฤกษ์ทรงปลูก

“ต้นกัลปพฤกษ์” ทรงปลูก ณ คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
“ต้นกัลปพฤกษ์” ทรงปลูก ณ คณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พฤกษศาสตร์ “ต้นกัลปพฤกษ์”

๙๔

ต้นจำปาทรงปลูก

“ต้นจำปา” ทรงปลูก ณ พระตำหนักใหญ่
(ตำหนักเทา) วังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี
พฤกษศาสตร์ “ต้นจำปา”

๑๓๐

ต้นจันทน์ชะมดทรงปลูก

“ต้นจันทน์ชะมด” ทรงปลูก
ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดสระบุรี
พฤกษศาสตร์ “ต้นจันทน์ชะมด”

๑๐๐

ต้นพะยอมทรงปลูก

“ต้นพะยอม” ทรงปลูก ณ อุทยานเขาท่าเพชร
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พฤกษศาสตร์ “ต้นพะยอม”

๑๓๓

ต้นจันทน์เทศทรงปลูก

“ต้นจันทน์เทศ” ทรงปลูก ณ สวนสมุนไพรม
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
กิ่งอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง
พฤกษศาสตร์ “ต้นจันทน์เทศ”

๑๐๑

ต้นยางนาทรงปลูก

“ต้นยางนา” ทรงปลูก ณ สวนจิตรลดา
พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร
พฤกษศาสตร์ “ต้นยางนา”

๑๓๕

ต้นจันทน์เทศทรงปลูก

“ต้นจันทน์เทศ” ทรงปลูก ณ สวนสมุนไพรม
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
กิ่งอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง
พฤกษศาสตร์ “ต้นจันทน์เทศ”

๑๐๓

ต้นมะม่วงป่าทรงปลูก

“ต้นมะม่วงป่า” ทรงปลูก ณ สวนหลวง ร.๙
แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
พฤกษศาสตร์ “ต้นมะม่วงป่า”

๑๓๖

ต้นสาละทรงปลูก

“ต้นสาละ” ทรงปลูก ณ วัดเบญจมบพิตร
กรุงเทพมหานคร
พฤกษศาสตร์ “ต้นสาละ”

๑๐๕

ต้นกันเกราทรงปลูก

“ต้นกันเกรา” ทรงปลูก ณ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
พฤกษศาสตร์ “ต้นกันเกรา”

๑๓๘

ต้นจันทน์เทศทรงปลูก

“ต้นจันทน์เทศ” ทรงปลูก ณ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
พฤกษศาสตร์ “ต้นจันทน์เทศ”

๑๐๖

ต้นศรีตรังทรงปลูก

“ต้นศรีตรัง” ทรงปลูก ณ โรงพยาบาลศิริราช
กรุงเทพมหานคร
พฤกษศาสตร์ “ศรีตรัง”

๑๓๙

พระราชกรณียกิจทรงปลูกต้นไม้ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๐๗

๑๒๙

๑๔๑

๑๔๒

๑๔๕

๑๔๗

๑๔๘

๑๕๑

๑๕๓

๑๕๔

๑๕๗

๑๕๙

๑๖๐

๑๖๓

๑๖๕

๑๖๖

๑๖๙

๑๗๐

ต้นสักทรงปลูก

๑ “ต้นสัก” ทรงปลูก ณ เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก

พระราชกรณียกิจ :

วันพุธที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๓ เวลา ๑๐.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินออก ณ บริเวณที่ประทับแรมเขื่อนภูมิพล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ฉายพระบรมฉายาสภาทิศลักษณ์ร่วมกับพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย แล้วเสด็จไปทรงปลูกต้นไม้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกต้นสัก สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ เสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปประทับเฮลิคอปเตอร์ ณ สนามกอล์ฟเขื่อนภูมิพล นายเกษม จาติกวณิช ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย นายปฏิพัทธ์ อารยะศาสตร์ นายทองโรจน์ พจนารถ รองผู้ว่าการฯ และนาวาอากาศตรี กำธน สินธวานนท์ ผู้ช่วยผู้ว่าการฯ กับพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และครอบครัว ฝ้าฯ ส่งเสด็จฯ

ต้นสักในวรรณคดีไทย

“ปอเป็งเตงเตยตาล
ต้นทองตลองตองโพ

สรลตระการปานทางโต
สักสูงสุดพุดชากินฯ”

กาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง พระราชนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศ

“ต้นสัก” เป็นต้นไม้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูก นั่นจึงเท่ากับว่ายังเป็นสิริมงคลอย่างที่สุด โดย คติที่ว่าต้นสักเองเป็นไม้มงคลอยู่แล้ว ยังเป็นไม้ที่ทรงปลูก อีกด้วยจึงเป็นไม้ที่คนไทยทั่วประเทศสมควรอย่างยิ่งที่จะ ทำให้มีต้นสักเพิ่มขึ้น ชดเชยต้นที่ถูกตัดไปแทบหมดผืนป่า ซึ่งปัจจุบันยังคงเหลือผืนป่าสักไม่มากนัก ในพื้นที่จังหวัด แม่ฮ่องสอน และจังหวัดแพร่ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน เชื้อนภูมิพล เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๓ แล้วทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงปลูกต้นสักไว้เป็นที่ระลึกด้วย ครานั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ บริเวณที่ประทับแรม เชื้อนภูมิพล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ฉายพระบรมฉายา สาทิศลักษณ์ร่วมกับพนักงานไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย แล้วเสด็จไปทรงปลูกต้นไม้ ซึ่งในอดีตนั้นเชื้อนทั่วทุกภูมิภาค จัดสร้างเป็นพระตำหนักประทับแรม และทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุก พระองค์ นับเป็นสิริมงคลของเชื้อนที่ได้เป็นสถานที่สำคัญที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินมา ประทับแรมและทรงงานอย่างต่อเนื่อง

นับเป็นอีกประจักษ์พยานหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึง พระราชหฤทัยแน่วแน่ในการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ได้เป็นอย่างดี เมื่อครั้งที่คู่พระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน

เชื้อนภูมิพล จังหวัดตาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นสัก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นราชพฤกษ์

วันเวลาล่วงเลยไป ๔๑ ปี ต้นไม้ทั้งสองต้นได้เติบโต สร้างร่มเงา และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ราษฎร จังหวัดตาก ข้าราชการและพนักงานชาวเชื้อนภูมิพล รวมถึงพนักงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยทุกคน ปัจจุบันต้นสัก ทรงปลูกได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จากพื้นที่โดยรอบ ต้นไม้สามารถเติบโตตามธรรมชาติ โดยมีการดูแลเป็นพิเศษ ในช่วงฤดูแล้ง ในการป้องกันไฟป่า

นอกจากนี้ พื้นที่โดยรอบยังมีการปลูกไม้ยืนต้นเสริม โดยเฉพาะในวันสำคัญๆ เช่น วันครบรอบเปิดเชื้อน พร้อม ทั้งขยายผลออกไปยังบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากพื้นที่จังหวัด ตาก เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของต้นสัก

๒

“ต้นสัก” ทรงปลูก ณ หน้าศาลากลาง จังหวัดกำแพงเพชร (ปัจจุบัน เป็นที่ว่าการอำเภอ)

พระราชกรณียกิจ :

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินจังหวัดกำแพงเพชร โดยเสด็จถึงกำแพงเพชรเวลา ๑๐.๓๐ น. เพื่อบวงสรวงสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เวลาประมาณ ๑๔.๓๐ น. ทรงปลูกต้นสัก ณ บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกต้นด้านขวา และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นด้านซ้ายของศาลากลาง

๓ | “ต้นสัก” ทรงปลูก ณ หน้าถ้ำจอมพล อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้เสด็จพระราชดำเนินประพาส โดยได้ทรงปลูกต้นสัก ต้นกัลปพฤกษ์ และต้นนนทรีไว้เป็นที่ระลึกที่บริเวณหน้าถ้ำจอมพล หลังจากนั้นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสถ้ำและเสวยพระกระยาหารกลางวัน ที่บริเวณสวนรุกขชาติถ้ำจอมพล ในคราวเสด็จพระราชดำเนินวางศิลาฤกษ์อาคารโรงพยาบาล สมเด็จพระยุพราชจอมบึง ซึ่งปัจจุบันยังคงปรากฏพระปรมาภิไธย ย่อว่า “จปร” “ภปร” และ “มวก” อยู่บริเวณผนังปากทางเข้าถ้ำ

๔ “ต้นสัก” ทรงปลูก ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลาผนวชบริเวณด้านหน้าของพระตำหนักใหญ่ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร จากนั้นเสด็จไปทรงปลูกต้นสัก ๑ ต้น ที่บริเวณข้างพระตำหนักปั้นหย่า แล้วทรงปลูกต้นสนฉัตร ๒ ต้น ที่บริเวณหน้าพระตำหนักทรงพรตหอสหจร เวลา ๑๐.๑๕ น. เสด็จออก ณ พระตำหนักปั้นหย่าในการพระราชพิธีทรงลาผนวช ทรงประกาศลาสิกขา ทรงจุตฐูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้วทรงประกาศลาสิกขาต่อพระสงฆ์ เมื่อเวลา ๑๐.๒๓ น. จากนั้นเสด็จไปทรงเปลี่ยนกาสาหวัดพัด เปลี่ยนเป็นทรงเศวตพัด เมื่อทรงเศวตพัดแล้ว เสด็จไปทรงแสดงพระองค์เป็นอุบาสกทรงสมาทานเบญจศีล แล้วเสด็จไปยังพระตำหนักทรงพรตหอสหจร เข้าที่สรง ทรงสรงน้ำพระพุทธรูปเป็นการภายใน

พฤกษศาสตร์ “ต้นสัก”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tectona grandis* L.f.

ชื่อวงศ์ : VERBENACEAE

ชื่อสามัญ : TEAK

ชื่ออื่น : เคาะเยียว, ปายี่, เป้อยี่, เสบายี่, ปีสี่

ลักษณะทั่วไป : สัก (อังกฤษ: Teak) เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ ผลัดใบในฤดูร้อน ลำต้นเปลาตรง เปลือกเรียบหรือแตกเป็นร่องเล็ก ๆ สีเทา โคนเป็นพูพอนต่ำๆ เรือนยอดเป็นพุ่มทรงกลมค่อนข้างทึบ เปลือกสีเทา เรียบ หรือแตกเป็นร่องตื้นตามความยาวลำต้น ขึ้นเป็นหมู่ในป่าเบญจพรรณทางภาคเหนือ บางส่วนในภาคกลาง และภาคตะวันตก มีอยู่บ้างทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สักมักจะได้รับ ความเข้าใจผิดเสมอว่าเป็นไม้เนื้อแข็ง เนื่องจากว่ามีลักษณะพิเศษที่เป็นไม้เนื้ออ่อนที่มีความทนทานกว่าไม้เนื้อแข็งหลายๆ ชนิด

ลำต้น : เป็นเปลาตรง เปลือกเรียบหรือแตกเป็นร่องเล็ก ๆ สีเทา โคนเป็นพูพอนต่ำๆ

ใบ : เป็นใบเดี่ยวใหญ่มาก ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ปลายใบแหลมโคนมน ยาว ๒๕ - ๓๐ เซนติเมตร กว้างเกือบเท่ายาว ใบของต้นอ่อนจะใหญ่กว่านี้มาก ผิวใบขนสากคายสีเขียวเข้ม ขยี้ใบสดจะมีสีแดงเหมือนเลือด

ดอก : มีขนาดเล็ก สีขาวนวล ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง ออกดอกและเป็นผลเดือน มิถุนายน - ตุลาคม

ผล : เป็นผลแห้งค่อนข้างกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒ เซนติเมตร เปลือกแข็ง ภายในมี ๑ - ๓ เมล็ด

การเพาะเมล็ด : นำเมล็ดแช่น้ำ ๒ วัน สลับผึ่งแดด ๑ วัน รวม ๑๕ วัน แล้วหว่านในแปลงเพาะให้กระจายทั่วกัน กลบด้วยวัสดุเพาะชำ สูงประมาณ ๓-๕ มิลลิเมตร หรืออาจทำร่องแล้วหว่านลงในร่องจะสะดวกในการกลบ และเมล็ดจะงอกอย่างเป็นระเบียบ แปลงเพาะควรอยู่กลางแจ้ง เมล็ดสักจะงอกไม่พร้อมกัน บางเมล็ดงอกภายใน ๓ สัปดาห์ บางเมล็ด ๒ ปี จึงงอก

การปักชำ : เลือกไม้สายพันธุ์ดีที่ต้องการขยายพันธุ์ (ต้นแม่พันธุ์) เลือกตัดชิ้นส่วนของไม้ที่พัฒนาเป็นกล้าไม้ได้ง่ายนำไปกระตุ้นการออกรากและลำต้นด้วยสารเคมี (สารเคมีมีขายตามท้องตลาด) นำส่วนของพืชที่ได้รับการกระตุ้นแล้วไปไว้ในโรงเรือนที่สามารถควบคุมความชื้นและอุณหภูมิได้ และดูแลจนกว่าส่วนของพืชที่นำมาปักชำจะสร้างรากและลำต้น นำกล้าไม้ที่ออกรากและลำต้นไปอนุบาลจนกล้าไม้เริ่มแข็งแรง นำกล้าไม้ออกไปกลางแจ้งเพื่อให้กล้าไม้ปรับตัวและแข็งแรงพอที่จะนำไปปลูกได้

ประโยชน์ : เนื้อไม้มีลายสวยงามแข็งแรงทนทาน เลื่อย ฝ่า โสกบดกแต่ง และชักเงาได้ง่าย ใช้ทำเครื่องเรือน และในการก่อสร้างบ้านเรือน ปลูก มอด ไม่ชอบทำลาย เพราะมีสารพวกเทคโทควิโนน

ต้นพิกุลทรงปลูก

๕

“ต้นพิกุล” ทรงปลูก

ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

พระราชกรณียกิจ :

วันอาทิตย์ที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗ เวลา ๑๖.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ไปทรงเยี่ยมศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยทรงปลูกต้นพิกุลไว้เป็นที่ระลึก แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรนิทรรศการวันเสื่อกระจุต ณ อาคารฝึกพัฒนาอาชีพ

๖

“ต้นพิกุล” ทรงปลูก

ณ วัดศรีสวรรค์สังฆาราม อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ เวลา ๑๓.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากพระตำหนักภูพิงราชินีเวศน์ ไปยังสนามบินจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประทับเครื่องบินแอร์โรว์ พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต

อุโบสถวัดศรีสวรรค์สังฆาราม อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดนครสวรรค์ และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดนครสวรรค์

ครานั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นพิกุล ณ บริเวณหน้าพระอุโบสถก่อนเสด็จกลับเข้าพลับพลาพิธี

ต้นพิกุลในวรรณคดีไทย

“แล้วเกณฑ์ไพร่ไปล่าเนาเขาสึงคุตร์
มีไตรกศรวยห้วยละหานธารธารา
พฤษษาสูงยุงยางขึ้นข้างเขา
มะม่วงโมกโคกสุกรมต้นนมแมว

ที่สูงสุดกว้างใหญ่ไพรพฤษษา
เงื่อมศิลาเลื่อมลายพรอยพรายแพรว
ชะลูดเสลาแลลิวเป็นทิวแถว
พิกุลแก้วกาหลงประยงค์พยอมฯ”

พระอภัยมณี : สุนทรภู่

พฤกษศาสตร์ “ต้นพิกุล”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mimosa elengi* L.

ชื่อวงศ์ : SAPOTACEAE

ชื่อสามัญ : Bullet wood

ชื่อพื้นเมือง : กุน แก้ว ชางดง พิกุลเขา พิกุลเถื่อน พิกุลป่า

ลักษณะทั่วไป : ไม้ต้นขนาดกลาง สูงถึง ๑๕ เมตร ไม้ผลัดใบ เรือนยอดทรงกลมหนาทึบ เปลือกสีน้ำตาลอมเทา มีรอยแตกตามยาวของลำต้น

ใบ : ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ รูปรี รูปไข่กว้าง ๒ - ๖ ซม. ยาว ๗ - ๑๕ ซม. ปลายใบแหลมเป็นติ่งขอบ ใบเป็นคลื่น

ดอก : ดอกเดี่ยว อยู่รวมกันเป็นกระจุกที่ปลายกิ่งหรือที่ซอกใบ กลีบเลี้ยง ๘ กลีบ เรียงซ้อนกัน ๒ ชั้น กลีบดอกประมาณ ๒๔ กลีบ เรียงซ้อนกันโคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเล็กน้อย ดอกสีขาว เมื่อใกล้โรยสีเหลืองอมน้ำตาล ดอกบานวันเดียวแล้วร่วง มีกลิ่นหอม ออกดอกตลอดปี

ผล : สีเหลือง รสหวานอมฝาด

การเพาะปลูก : ปลูกได้ในดินทุกชนิด กลางแจ้ง ต้องการน้ำและความชื้นปานกลาง เจริญได้ดีในดินทุกชนิด ชอบแดดจัด ทนต่อสภาพต่างๆ ได้ดี ขึ้นประปรายในป่าดิบทางภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

ประโยชน์ : ปลูกเป็นไม้ประดับและให้ร่มเงา ลำต้นใช้ในการก่อสร้าง ทำโครงเรือเดินทะเล เครื่องมือการเกษตร เปลือกต้นต้มอมกลั้วคอ แก้เหงือกอักเสบ เนื้อไม้ที่ราลงมีสีน้ำตาลเข้มประขาว มีกลิ่นหอม เรียกว่า ขอนดอก ใช้บำรุงตับ ปอด หัวใจ และบำรุงครรภ์ ดอกมีกลิ่นหอม จัดอยู่ในพิกัดเภสัชทั้งห้า เข้ายาหอม บำรุงหัวใจ แก้เจ็บคอ น้ำมันหอมระเหยจากดอกใช้ทาแก้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ผลสุกใช้รับประทานได้ เมล็ดตำให้ละเอียดทำเป็นยาเม็ดสำหรับสวนเวลาท้องผูก

การเป็นมงคล คนไทยโบราณเชื่อว่าบ้านใดปลูกต้นพิกุลไว้ประจำบ้านจะทำให้มีอายุยืน เพราะโบราณเชื่อว่าต้นพิกุลเป็นไม้ที่มีความแข็งแรงทนทานและมีอายุยาวนาน ดังนั้นจึงนิยมใช้เนื้อไม้ นำมาใช้ประโยชน์ในงานพิธีมงคลได้เป็นอย่างดี เช่น ด้ามหอกที่ใช้เป็นอาวุธ เสาบ้าน พวงมาลัยเรือ และยังมี ความเชื่ออีกว่าต้นพิกุลเป็นต้นไม้ที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ เพราะโบราณเชื่อว่าเป็นไม้ที่มีเทพเจ้าสิงสถิตย์อยู่

ควรปลูกต้นพิกุลทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ผู้ปลูกควรปลูกในวันจันทร์หรือวันเสาร์ เพราะคนโบราณเชื่อว่าการปลูกไม้เพื่อเอาคุณทั่วไปให้ปลูกในวันเสาร์ ถ้าจะให้เป็นสิริมงคลแก่ตัวเองผู้ปลูกควรเป็นสุภาพสตรี เพราะพิกุลเป็นชื่อที่เหมาะสมสำหรับสุภาพสตรี

ต้นโพธิ์ทรงปลูก

๗ “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ สวนป่าสมุนไพรมหาหินซ้อน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

พระราชกรณียกิจ :

เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งสวนป่าสมุนไพรมหาหินซ้อนในสวนพฤกษศาสตร์ และได้ทรงปลูกต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ *Ficus religiosa* L. ที่สวนป่าสมุนไพรมหาหินซ้อน ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ในวรรณคดีไทย

“พระเจดีย์ที่ยังอยู่ดูตระหง่าน
ต้นโพธิ์ไผ่พุ่มเป็นช่อมะเขีง
เสียดายนักหักทรวดชำรุดร้าง
ท่านบิดาว่าถึงให้ใหญ่กว่านี้

เป็นประธานทิวทุ่งดูสูงเทิ่ง
ชั้นรอบเชิงชั้นล่างข้างเจดีย์
ใครจะสร้างสูงเกินจำเริญศรี
ก็ไม่มีผู้ใดว่าใหญ่โต”

นิราศวัดเจ้าฟ้า : สุนทรภู่

๘

“ต้นโพธิ์” ทรงปลูก

ณ บริเวณพลับพลา เขาสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๒ เวลา ๑๔.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเปิด พระบรมรูปสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก และพระราชทาน ธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎร จังหวัดอุทัยธานี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสนามหน้าสนามกีฬา จังหวัดอุทัยธานี ได้ประทับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จ

พระราชดำเนินต่อไปยังมณฑลพิธียอดเขาสะแกกรัง แล้ว เสด็จเข้าปะรำพิธี ทรงศีล จบแล้ว ทรงปลัดกระทรงมหาดไทย กราบบังคมทูลถวายรายงานการสร้างพระบรมรูปสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก ต่อจากนั้น เสด็จไปยังพลับพลาที่ ประดิษฐานพระบรมรูปฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง ถือสายสูตร เปิดพระวิสูตรคลุมพระบรมรูป สมเด็จพระปฐม บรมมหาชน แล้วทรงสุหรัย ทรงเจิม และทรงวางพวงมาลา ตลอดจนทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะ เสร็จแล้วเสด็จไปทรงปลูกต้นโพธิ์ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงปลูกต้นไทร ต่อจากนั้น เสด็จกลับไป ประรำพิธี

๙

“ต้นโพธิ์” ทรงปลูก

ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ

พระราชกรณียกิจ :

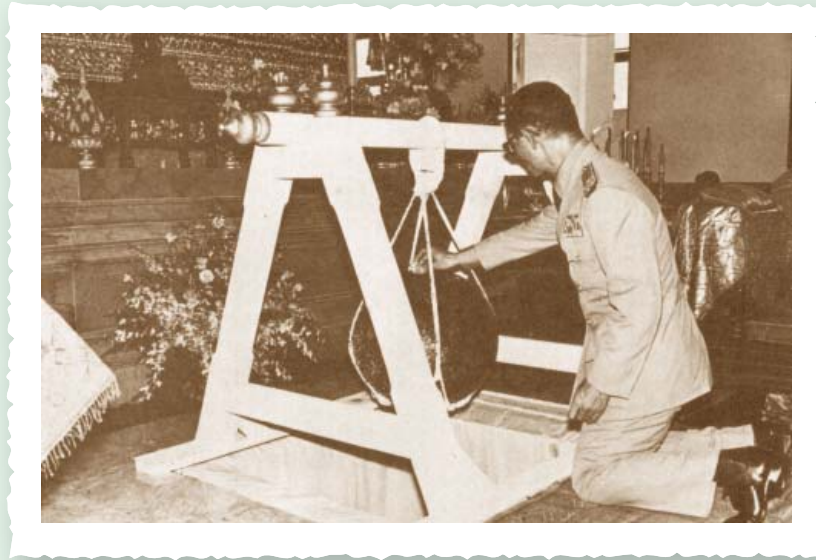
วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๓๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินในวันพิธีสถาปนามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ พระราชทานทุนการศึกษาจำนวน ๕ ล้านบาท แก่มหาวิทยาลัยและทรงปลูกต้นโพธิ์ ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย ทรงมีพระราชดำรัสในวันเสด็จพระราชดำเนินในพิธีสถาปนามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติตอนหนึ่งว่า

“...ขอให้ทำมหาวิทยาลัยแห่งนี้ให้ดี...”

พระราชดำรัส แก่คณะอาจารย์และนักศึกษา
ในวันพิธีสถาปนามหาวิทยาลัยหัวเฉียว ณ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

หัวเฉียว หมายถึง ชาวจีนที่เกิดในประเทศจีน และอพยพออกนอกประเทศจีนไปอาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ หรือเรียกว่า “ชาวจีนโพ้นทะเล” มหาวิทยาลัยนี้ก่อตั้งขึ้นโดยมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ซึ่งเริ่มต้นโครงการมหาวิทยาลัยของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓

๑๐ | “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ วัดญาณสังวราราม อําเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ เวลา ๑๐.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาทินัดดามาตุ (ตำแหน่งในปัจจุบัน) จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ทรงตัดลูกนิมิตอุโบสถและทรงวางศิลาฤกษ์พระบรมธาตุเจดีย์มหาจักรีพิพัฒน์ ณ วัดญาณสังวราราม ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดชลบุรี ครานั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นโพธิ์ และต้นชัยพฤกษ์ ไว้ ณ บริเวณพระบรมธาตุเจดีย์

พฤกษศาสตร์ “ต้นโพธิ์”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Ficus religiosa L.

ชื่อวงศ์ : MORACEAE

ชื่อสามัญ : Pipal tree, Sacred fig tree

ชื่อพื้นเมือง : ปู โป โศคริมหาโพธิ์ ย่อง สลี

ลักษณะทั่วไป : ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง ๒๐ - ๓๐ เมตร ผลัดใบ ระยะเวลา เรือนยอดแผ่กว้างลำต้นใหญ่สั้นและเป็นพูพอน กิ่งก้านแผ่ขยาย มีรากอากาศไม่มาก เปลือกเรียบสีน้ำตาลปนเทา

ใบ : ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่กว้างหรือสามเหลี่ยม กว้าง ๗ - ๑๕ ซม. ยาว ๑๒ - ๒๔ ซม. ปลายใบยาวคล้ายหาง โคนใบรูปหัวใจ ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น ใบอ่อนสีชมพู ใบแก่เกลี้ยงเป็นมันสีเขียว เส้นใบที่ออกจากโคนใบ ๓ - ๗ เส้น เส้นแขนงใบโค้งข้างละ ๖ - ๘ เส้น ก้านใบยาว ๕ - ๑๒ ซม. หูใบใหญ่ปลายแหลม

ดอก : สีเขียวอ่อน ออกรวมเป็นช่อแบบช่อกระจุกตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกรูปทรงกลมฐานรองดอกขนาดใหญ่ โอบล้อมดอกเพศเมียและเพศผู้ไว้ภายใน ไม่มีก้านฐานรองดอก ดอกบานเต็มที่กว้าง ๕ - ๘ ซม.

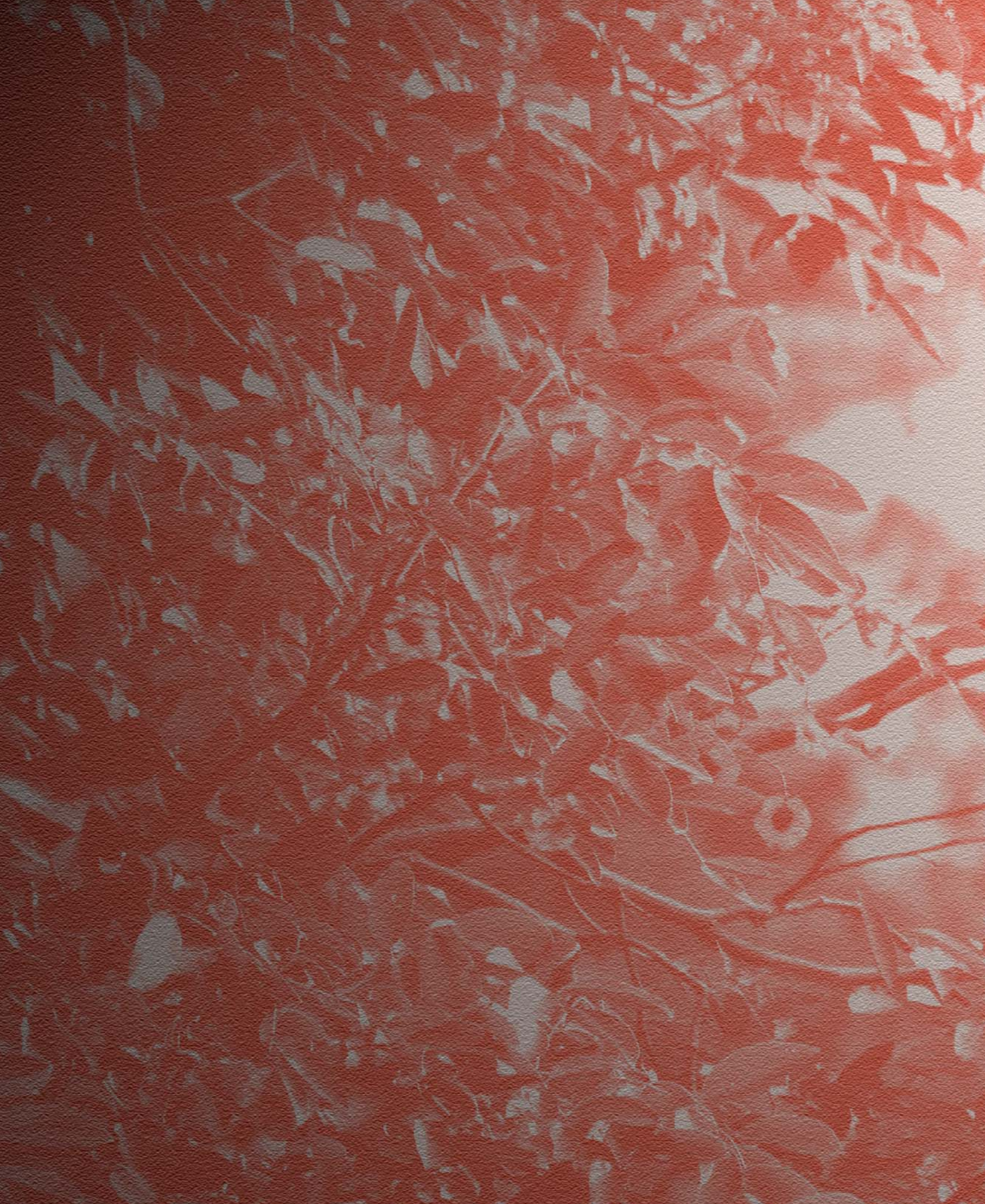
ผล : ผลสดแบบมะเดื่อ รูปกลมสีม่วงดำ ขนาด ๑.๒ - ๑.๕ ซม. กาบผล ๔ - ๕ กาบ คลุมครึ่งหนึ่งของผล ยอดนุ่ม เมล็ดจำนวนมาก

ระยะการเป็นดอกผล : มีดอกและผลเกือบตลอดปี

นิเวศวิทยา : เป็นไม้ท้องถิ่นของประเทศอินเดีย

การใช้งานด้านภูมิทัศน์ : นิยมปลูกในวัด บางประเทศที่มีอากาศแห้งแล้งนำมาปลูกริมถนนหลวง เพราะให้ร่มเงา และทนต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ดี

ประโยชน์ : เปลือกต้นทำยาขงหรือยาต้มแก้โรคหนองใน ใบและยอดอ่อนแก้โรคผิวหนัง เป็นที่สักการบูชาในศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู

ต้นประดู่ทรงปลูก

๑๑

“ต้นประดู่” ทรงปลูก ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

พระราชกรณียกิจ :

วันอังคารที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงข้บรมยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักเปี่ยมสุข พระราชวังไกลกังวล ไปทอดพระเนตรกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และกิจกรรมของกรมชลประทาน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ในเขตพื้นที่ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณงานอนุรักษ์สัตว์ป่า บริเวณเขาเตापูน ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรกรงรวมพันธุ์สัตว์ป่า คอกสัตว์กบ กรงพ่อแม่พันธุ์สัตว์ปีกเสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังบริเวณงานปรับปรุงดินเสื่อมสภาพ ทรงทอดพระเนตรแผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินเสื่อมสภาพและขาดความอุดมสมบูรณ์ บริเวณท้ายอ่างเก็บน้ำห้วยทราย จากนั้นทรงปลูกต้นประดู่ไว้เป็นที่ระลึก

ต้นประดู่ในวรรณคดีไทย

“เปลวปล่องช่องผาศิลลาชะงัก
เต็งรังปริงปรูประดู่ลาย
บ้างผลิดอกออกช่ออรชร
บ้างทรงผลหล่นกลาดพสุธา

เป็นตระพักชะงอกเงื่อมดูแหงนหงาย
งอกกรายริมเชิงบรรพต
พระพายพัดขจรกลิ่นบุผา
ฝูงทิวาจับจิกเหล่าลิงชิงฯ”

เสภาขุนช้างขุนแผน

ประดู่ หมายถึง ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
สิ่งเหล่านี้ จะก่อให้เกิดพลังอันยิ่งใหญ่ของความร่วมมือนำใจ
กันสืบไป

ดังนั้นคนโบราณจึงนิยมปลูกต้นประดู่ เพื่อกระตุ้นให้
สมาชิกทุกคนในบ้าน มีความรักใคร่สามัคคี โดยที่ไม่ทะเลาะ
เบาะแว้งกัน บ้านทั้งหลายจึงมีแต่ความสงบสุข ทุกคนจะร่วม

มือร่วมแรงใจกันเสมอ ราวกับดอกของต้นประดู่ ที่มักจะ
ระดมกำลังกันผลิบาน จนกลายเป็นสีเหลืองไปทั่วทั้งต้น

นอกจากนั้น ประดู่ยังมีประโยชน์ในการสรรค์สร้าง
เสียงดนตรีได้อีกด้วย เพราะแก่นของต้นประดู่ นั้น แข็งแกร่งมาก
คนโบราณจึงนำมาประดิษฐ์เป็นระนาด ที่ให้ความบันเทิง
แก่ชาวไทยทุกคน มาเป็นเวลาช้านานแล้ว

๑๒

“ต้นประดู่” ทรงปลูก ณ โครงการศึกษาวิธีฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

พระราชกรณียกิจ :

เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมโครงการศึกษาวิธีฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในการนี้ทรงปลูกต้นประดู่เป็นที่ระลึกบริเวณอ่างเก็บน้ำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2539
His Majesty The King Planted Prada (Pongamia pinnata)
On 15 July 1996

๑๓ “ต้นประตู่” ทรงปลูก ณ สถาบันราชมงคลอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาฯ ทรงเปิดสถาบันราชมงคลอีสาน ที่จังหวัดขอนแก่น ทรงปลูกต้นประตู่เพื่อเป็นสิริมงคลแก่สถาบัน

พฤกษศาสตร์ “ต้นประดู่”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Pterocarpus macrocarpus Kurz

ชื่อวงศ์และวงศ์ย่อย : LEGUMINOSAE-PAPILIONOIDEAE

ชื่อสามัญ : Burmese ebony, Burma pradouk, Nara

ชื่อพื้นเมือง : จิต้อก ฉะนอง ตู่ ตู่ป่า ตะเลอ ประดู่ ประดู่เสน

ลักษณะทั่วไป : ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงถึง ๓๐ เมตร ผลัดใบ เรือนยอดรูปกรวยหรือรูปไข่เปลือกนอกหนา สีน้ำตาลอมเทา แตกหยาบๆ เป็นร่องลึก

ใบ : ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงสลับ ใบย่อย ๗ - ๙ ใบ ใบรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง ๔ - ๕ ซม. ยาว ๖ - ๑๐ ซม. ปลายใบแหลม โคนใบมน ขอบใบเรียบ เส้นแขนงใบข้างละ ๑๑ - ๑๗ เส้น ก้านใบยาว ๓ - ๕ มม.

ดอก : สีเหลืองมีกลิ่นหอม ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุก ตามซอกใบใกล้ปลายกิ่งกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย มีขน กลีบดอกรูปดอกถั่วแยกเป็น ๕ แฉก ดอกบานเต็มที่ กว้าง ๕ - ๘ มม.

ผล : ผลเป็นฝักแห้ง รูปกลมแบน มีปีกล้อมรอบ ๔ - ๖ ซม. มีขนปกคลุมทั่วไปมี ๑ เมล็ดต่อผล

ระยะการเป็นดอก - ผล : ดอก มีนาคม - พฤษภาคม ผล มิถุนายน - สิงหาคม

นิเวศวิทยา : ป่าเบญจพรรณ ยกเว้นภาคใต้ สูงจากระดับน้ำทะเล ๑๐๐ - ๖๐๐ เมตร

ประโยชน์ : ถ้าปลูกให้ร่มเงาควรปลูกตั้งแต่ยังเล็ก เพราะถ้าล้อมต้นใหญ่มาปลูกจะเจริญเติบโตช้ามาก ใบ พอกบาดแผล แก้ผดผื่นคัน เปลือกต้นแก้ท้องเสียและให้น้ำฝาด สีน้ำตาล ใช้ย้อมผ้า ปุ่มประดู่มีลวดลายสวยงาม ราคาแพง

๑๔ | “ต้นประดู่แดง” ทรงปลูก ณ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๑๖ เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในพิธีเปิดโรงเรียนราชวินิตบางแก้วในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ ภายหลังจากนายแพทย์บุญญสม มาร์ติน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการกราบบังคมทูลรายงานการสร้างโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว และขอพระราชทานอัญเชิญเสด็จทรงประกอบพิธีเปิดโรงเรียนแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกดปุ่มไฟฟ้าเปิดแพรคลุมป้ายชื่อโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว แล้วเสด็จขึ้นอาคารเรียนชั้นสอง

ทอดพระเนตรห้องสมุดและห้องวิทยาศาสตร์ จากนั้นเสด็จลงจากอาคารเรียน นักเรียนโรงเรียนราชวินิตบางแก้วเฝ้าฯ ที่สนามหน้าอาคารเรียน ผู้แทนนักเรียนทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน จากนั้นเสด็จเข้าพลับพลาพิธี รองอธิบดีกรมสามัญศึกษากราบบังคมทูลเบิกผู้จะทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเพื่อพระราชทานแก่โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว เฝ้าฯ ถวายเงิน และรับพระราชทานบัตรสมนาคุณของโรงเรียนแล้วเสด็จไปทรงปลูกต้นประดู่แดง ณ วงเวียนมุมอาคารเรียนแล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ
ทรงปลูก
ต้น ประดู่แดง
วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

พฤกษศาสตร์ “ต้นประตู่แดง”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phyllocarpus septentrionalis* Donn. Smith

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ : Monkey Flower tree

ลักษณะทั่วไป : ต้นประตู่แดง เป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดกลาง ถึงขนาดใหญ่มีความสูงประมาณ ๒๐ เมตร ผิวเปลือกลำต้น มีสีน้ำตาลอ่อน เรือนยอดแผ่กว้างกิ่งลู่ลง ผลัดใบ มีถิ่นกำเนิด ในประเทศกัวเตมาลา ทวีปอเมริกาใต้

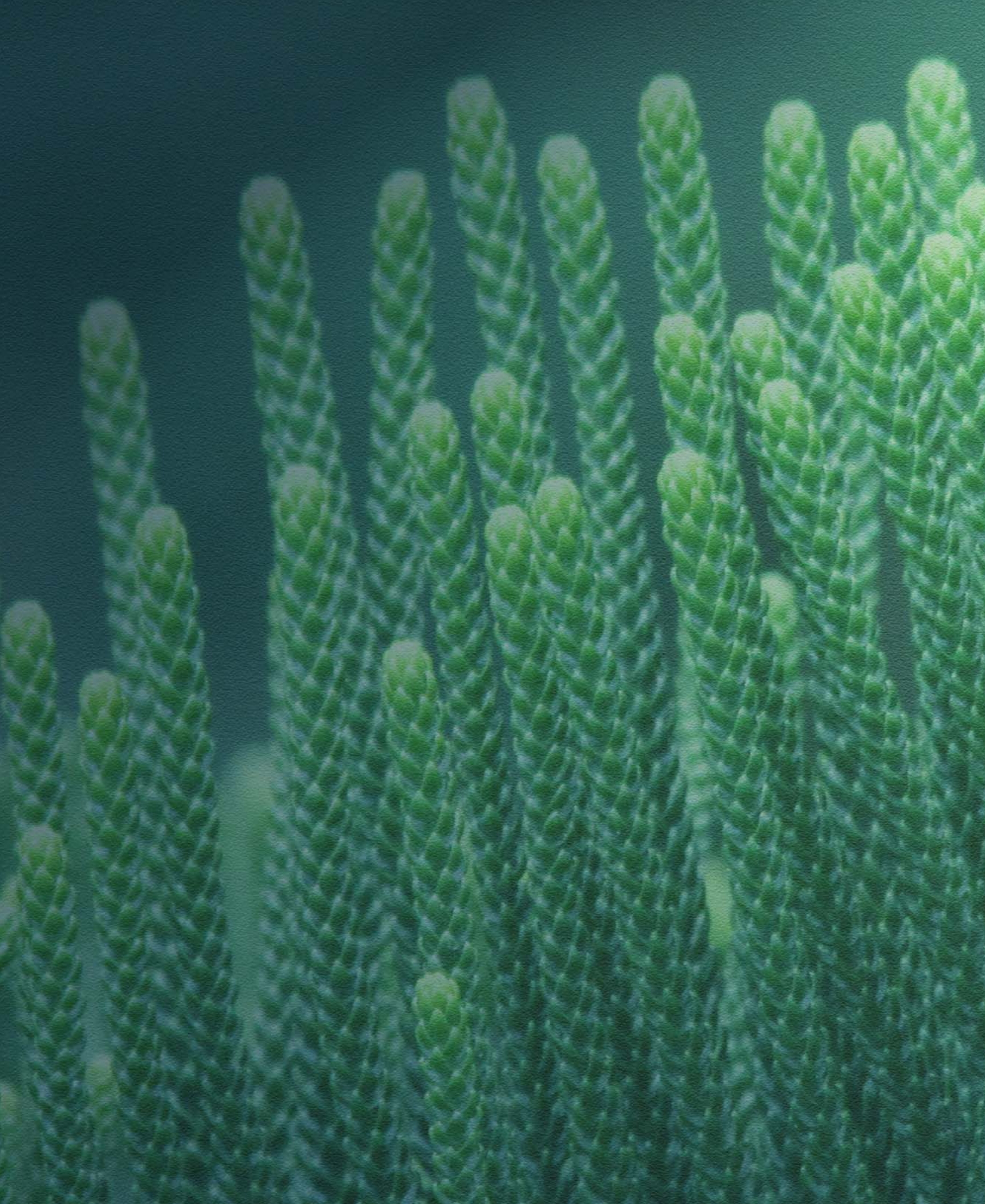
ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย ๖ - ๙ คู่ ใบย่อยรูปไข่ กว้างสีเขียวอ่อนกว้าง ๒.๕ - ๓ เซนติเมตร ยาว ๓ - ๗ เซนติเมตร

ดอก : ดอกประตู่แดง ออกเป็นช่อกระจุกตามกิ่ง ให้ดอก เป็นจำนวนมาก ดอกสีแดงเข้ม มีกลีบดอก ๕ กลีบ รูปช้อน หงายสีแดงอ่อน มีกลีบเลี้ยง ๕ กลีบ สีแดงซ้อนกับกลีบดอก ดอกประตู่แดงมีเกสรตัวผู้ ๑๐ อัน

ผล : เป็นฝักแบน มีเมล็ดดำใน

การขยายพันธุ์ : โดยการเพาะเมล็ด

คนไทยโบราณเชื่อว่า : บ้านใดปลูกต้นประตู่ไว้ประจำ บ้านจะทำให้เกิดพลังแห่งความยิ่งใหญ่ ประตู่ คือ ความพร้อม ความร่วมมือ ร่วมใจสามัคคี มีพลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ดอกประตู่ยังมีลักษณะที่ระดมกันบาน

ต้นสนฉัตรทรงปลุก

๑๕ | “ต้นสนฉัตร” ทรงปลูก ณ เขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ เวลา ๑๐.๕๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปทรงปลูกต้นสนฉัตร ณ บริเวณสันเขื่อนอุบลรัตน์ แล้วเสด็จทรงเยี่ยมราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งมาเฝ้าฯ รับเสด็จ ณ บริเวณลานจอดเฮลิคอปเตอร์เป็นจำนวนมาก มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรเหล่านั้นโดยทั่วกัน แล้วประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งไปยังท่าอากาศยานอุดรธานี

พฤกษศาสตร์ “ต้นสนฉัตร”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Araucaria heterophylla.

ชื่อวงศ์ : ARUCARIACEAE

ชื่อสามัญ : Norfolk Island Pine

ชื่ออื่นๆ : สนฉัตร

ลักษณะทั่วไป : สนฉัตร เป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นมีความสูงประมาณ ๕ - ๑๕ เมตร ผิวเปลือกลำต้นสีน้ำตาล ลำต้นมีตุ่มเล็กๆ ขึ้นรอบต้น ลำต้นกลมทรงพุ่มโปร่ง และมีเกล็ดใบเล็กๆ ออกตามต้นส่วนยอด การเจริญแตกกิ่งก้านเป็นชั้นๆ ออกไปตามแนวนอน ส่วนลำต้นขึ้นตรงไป ใบเป็นใบประกอบ ออกตามกิ่งก้าน เป็นเกล็ด มีลักษณะเป็นขนสั้นเล็กมีสีเขียวเรียงตัวกันแน่น

การปลูก :

๑. การปลูกในแปลงปลูกเพื่อประดับบริเวณบ้านและสวน ขนาดหลุมปลูก ๕๐ x ๕๐ x ๕๐ เซนติเมตร ใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก : ดินร่วน อัตรา ๑ : ๒ ผสมดินปลูก

๒. การปลูกในกระถางเพื่อประดับภายนอกอาคาร นิยมใช้กับต้นสนฉัตรอายุระหว่าง ๑ - ๓ ปี การปลูกควรใช้กระถางทรงสูง ขนาด ๑๒ - ๑๘ นิ้ว ใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก : แกลบฟุ : ดินร่วนอัตรา ๑ : ๑ : ๑ ผสมดินปลูกควรเปลี่ยนกระถางแล้วแต่ความเหมาะสมของทรงพุ่ม ถ้าต้นสนฉัตรมีอายุมากกว่า ๕ ปี ขึ้นไป เหมาะที่จะปลูกในแปลงปลูก เพราะทรงพุ่มโตขึ้น

ความมงคลของต้นสนฉัตร : สนฉัตรนั้น เป็นต้นไม้ที่เหมาะสมในการปลูกเพื่อเพิ่มบารมีให้กับครอบครัวหรือหน่วยงาน ลักษณะของต้นสนฉัตรนั้น เป็นไม้ยืนต้น มีทรงพุ่ม ซึ่งคล้ายกับฉัตร ชื่อของสนฉัตรนั้น จึงเป็นชื่อที่เป็นมงคลเพราะ “สน” นั้นคือการให้ความใส่ใจ เห็นอกเห็นใจ สนฉัตรจึงเสริมโชคชะตาให้เกิดมงคล ในด้านเกียรติ และมีศักดิ์ศรีให้สูงส่งเป็นที่น่าปลาบปลื้ม

ดังนั้น การปลูกสนฉัตร จึงช่วยให้สมาชิกในครอบครัวนั้น ได้รับการยกย่องเป็นที่สนอกสนใจ ได้รับคำชมเชย และได้รับความรักจากผู้คนทั่วไปอยู่เสมอ ต้นสนฉัตรนั้นยังมีความสวยงาม เหมาะที่จะปลูกเป็นไม้ประดับอีกด้วย เพราะกิ่งก้านสาขานั้น จะเจริญเติบโตเหยียดตัว ตระหง่านสวยงาม และโดดเด่นมากเลยทีเดียว

ทิศทางในการปลูกก็เป็นสิ่งสำคัญ ต้นสนฉัตรนั้น ควรจะปลูกทางทิศเหนือของตัวบ้าน จึงจะช่วยเพิ่มความเป็นสิริมงคลให้แก่บ้านได้เป็นอย่างดี การปลูกต้นไม้ชนิดนี้นั้น ผู้ลงมือปลูกควรมีอายุมากสักหน่อย จึงควรให้ผู้อาวุโสที่สุดในบ้านเป็นผู้ปลูก มิฉะนั้น จะเชิญผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ หรือเชิญผู้ที่ประพาศดินนำยกย่อง มาลงมือปลูกให้ก็จะเป็นเรื่องดีเช่นกัน

สนฉัตร เป็นต้นไม้ที่เหมาะสมจะปลูกในวันเสาร์ เพราะคนโบราณเชื่อว่า ต้นไม้ที่ตั้งใจปลูกเพื่อความเป็นสิริมงคลนั้น ควรจะปลูกในวันเสาร์จึงจะเหมาะสมที่สุด

ต้นราชพฤกษ์ทรงปลู๊ก

๑๗ | “ต้นราชพฤกษ์” ทรงปลูก ณ ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) ดินแดง กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย - ญี่ปุ่น) ซึ่งเป็นศูนย์เยาวชนที่กำกับดูแลโดยกรุงเทพมหานคร ที่ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น เนื่องในโอกาสที่ประเทศไทยจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี การนี้ได้ทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ไว้เป็นที่ระลึก

พฤกษศาสตร์ “ต้นราชพฤกษ์”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Cassia fistula Linn.

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

วงศ์ย่อย : Ca esalplnioideae

ชื่อสามัญ : Golden Shower., Indian Laburnum., Pudding-Pine Tree, Purging Cassia

ชื่อพื้นเมือง : ลมแล้ง, ราชพฤกษ์ (ภาคกลาง), กุเพยะ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี), อ้อติบ (ภาคใต้) ลักเกลือ, ลักเคย (ปัตตานี), ป็อย, ปูโย, เปอโซ, มะหล่าอยู่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), คุณ (เหนือ, ตะวันออกเฉียงเหนือ)

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ยืนต้นสูงได้ถึง ๑๐ - ๑๕ เมตร เปลือกต้นสีเทา ผิวเรียบ

ใบ : เป็นใบประกอบ ที่ปลายก้านใบเป็นใบคู่ ใบย่อยเป็นรูปไข่ มี ๔ - ๘ คู่ ยาว ๗ - ๑๕ ซม. กว้าง ๔ - ๘ ซม. ปลายใบแหลม เนื้อใบเกลี้ยงค่อนข้างบาง หูใบมีขนาดเล็กและร่วงง่าย

ดอก : ออกเป็นช่อห้อยลงมาจากซอกใบ ช่อดอกมีกลีบเลี้ยง ๕ กลีบ มีแผ่นบางๆ ยาว ๑.๑๕ ซม. กลีบดอกมี ๕ กลีบ สีเหลืองสด ปลายมนเห็นเส้นลายชัดเจน

ผล : เป็นฝักทรงกระบอก เปลือกนอกบางและแข็งเหมือนไม้ เรียบไม่มีขนยาว ๒๐ - ๖๐ ซม. มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕ - ๒ ซม. ภายในแบ่งเป็นช่องๆ มีเมล็ดรูปรีแบนสีน้ำตาลจำนวนมาก

การปลูก : เพาะเมล็ดให้ได้ต้นกล้าสูง ๓๐ - ๕๐ ซม. ขุดหลุมกว้างและลึก ๕๐ - ๗๐ ซม. ตากดินไว้ ๑๐ - ๑๕ วัน ใช้ปุ๋ยคอกรองก้นหลุม นำต้นกล้าลงปลูก กลบดินให้แน่น รดน้ำให้ชุ่ม ไม่ซ้าก็จะตั้งตัวได้

คติความเชื่อ : ราชพฤกษ์หรือชัยพฤกษ์เป็นไม้ที่มีคุณค่าสูง เป็นไม้ที่มีมงคลนาม ซึ่งชาวไทยแต่เดิมใช้ในพิธีสำคัญต่างๆ อาทิ พิธีลงหลักเมือง จะใช้เส้าแก่นชัยพฤกษ์ ยอดธงชัยเฉลิมพลของทหาร และคทาจอมพลก็ใช้แก่นชัยพฤกษ์ อินธนูของข้าราชการพลเรือนก็ปักดินทองเป็นรูปช่อชัยพฤกษ์ และนอกจากจะใช้เป็นยาสมุนไพรที่มีค่ายิ่งตามตำราแพทย์แผนโบราณแล้ว ดอกที่ออกเป็นช่อสีเหลืองอร่ามเต็มต้นนี้ ยังมีความหมายยิ่งแก่พุทธศาสนิกชน เพราะเป็นสัญลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติของไทย

ต้นไม้สีสุกทรงปลูก

๑๘

“ต้นไผ่สีสุก” ทรงปลูก ณ โครงการพระราชดำริอ่างเก็บน้ำคลองช่องกล้าบน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

พระราชกรณียกิจ :

เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาจังหวัดสระแก้ว ในการนี้ได้ทรงปลูก “ต้นไผ่สีสุก” ไว้ ณ โครงการพระราชดำริอ่างเก็บน้ำคลองช่องกล้าบน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ប្រជុំ
ប្រទេសកម្ពុជា
ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ
ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ
ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ

พฤกษศาสตร์ “ต้นไผ่สีสุก”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Bambusa blumeana Schult

ชื่อวงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อท้องถิ่น : กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน เรียก ไผ่สีสุก, สีสุก

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ไผ่ประเภทมีหนาม

ลำต้น : ความยาวลำต้นสูง ๑๐ - ๑๘ เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ - ๑๒ เซนติเมตร แข็ง ผิวเรียบเป็นมัน ข้อไม้พองออกมา กิ่งมากแตกตั้งฉากกับลำต้น หนามโค้งออกเป็นกลุ่มๆ ละ ๓ อัน อันกลางยาวกว่าเพื่อน ลำมีรูเล็กเนื้อหนา

ใบ : มีจำนวน ๕ - ๖ ใบ ที่ปลายกิ่ง ปลายใบเรียวแหลม โคนใบเป็นรูปลิ่มกว้างๆ หรือตัดตรง แผ่นใบกว้าง ๐.๘ - ๒ เซนติเมตร ยาว ๑๐ - ๒๐ เซนติเมตร ใต้ใบมีสีเขียวอมเหลือง เส้นลายใบมี ๕ - ๙ คู่ ก้านใบสั้นขอบใบสาก กลีบใบเล็กมีขน

การปลูก : เป็นไม้ดั้งเดิมในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกหรือหมู่เกาะแปซิฟิกตอนใต้ ในประเทศไทยมักจะขึ้นอยู่ตามที่ราบลุ่มริมห้วย แม่น้ำ และมักปลูกรอบๆ บ้านในชนบท

การขยายพันธุ์ : ปักชำ ใช้ท่อนไม้ไผ่มาตัดทอนเป็นท่อนๆ ให้ติดปล้อง ๑ ปล้อง (ข้อตา) นำมาปักไว้ในวัสดุชำ ให้เอียงประมาณ ๔๕ องศา ประมาณ ๔ สัปดาห์ หน่อจะแตกออกจากตาไม้ไผ่ และรากจะงอกออกจากปุ่มใต้ตานำไปวางนอนในวัสดุชำ รอกการปลูกในพื้นที่ที่ต้องการต่อไป

ประโยชน์ : สมัยก่อนมักปลูกไว้รอบบ้านเป็นรั้วกันขโมยกันลม หน่อเมื่ออยู่ใต้ดินทำอาหารได้มีรสดี เมื่อโผล่พ้นดินประมาณ ๒๐ - ๓๐ เซนติเมตร นำไปทำหน่อไม้ดอง เนื้อไม้หนา แข็งแรง ใช้สร้างบ้านได้ ทำเครื่องจักสาน เครื่องใช้ในการประมง ทำนั้งร้านก่อสร้าง ส่วนโคนใช้ทำไม้คานหาบหาม และใช้ทำกระดาษให้เนื้อเยื่อสูง

ต้นจามจุรีทรงปลูก

๑๙

“ต้นจามจุรี” ทรงปลูก ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระราชทานต้นจามจุรีแก่มหาวิทยาลัย จำนวน ๕ ต้น ซึ่งพระองค์ทรงนำมาจากพระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และทรงปลูกด้วยพระองค์เอง บริเวณด้านหน้าหอประชุมจุฬาฯ ฝั่งสนามฟุตบอลทางด้านขวา จำนวน ๓ ต้น ด้านซ้ายจำนวน ๒ ต้น และยังได้พระราชทานพระราชดำริถึงความผูกพันระหว่างชาวจุฬาฯ กับจามจุรีว่า มีมานานตั้งแต่สร้างมหาวิทยาลัย ทรงเห็นว่าดอกสีชมพูเป็นสัญลักษณ์สูงสุดอย่างหนึ่งของจุฬาฯ พระองค์ทรงเห็นว่าจามจุรีที่นำมานั้นโตขึ้น สมควรจะเข้ามหาวิทยาลัยเสียที และสถานที่นี้เหมาะสมที่สุด จึงขอฝากต้นไม้ไว้ ๕ ต้น ให้เป็นเครื่องเตือนใจตลอดกาล

ต้นจามจรี

จามจรี เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีกิ่งก้านสาขามาก มีใบขนาดเล็ก ดอกสีชมพู มีผลเป็นฝัก เมล็ดแข็ง ผลมีเนื้อสีชมพู รสหวาน สัตว์เคี้ยวเอื้องชอบกินเป็นอาหาร จามจรีต้นแรกในประเทศไทยปลูกอยู่ภายในโรงเรียนอัสสัมชัญ โดยบาทหลวง รอมิเอล ซึ่งเป็นนักบวชที่อยู่ในวัดอัสสัมชัญ เป็นผู้นำพันธุ์มาจากเมืองไซ่ง่อน ประเทศเวียดนาม ต่อมาภายหลังก็เป็นที่แพร่หลายและนิยมนำมาปลูกเป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เพื่อให้ร่มเงา

ต้นจามจรีอีกชื่อหนึ่ง คือ จามจรีแดง เป็นต้นไม้ประจำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนอกจากนี้ยังเป็นไม้มงคลประจำจังหวัดลำพูน

พฤกษศาสตร์ “ต้นจามจรี”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Samanea saman (Jacq.) Merr.

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE - MI MOSOIDEAE

ชื่อสามัญ : Rain Tree, East Indian Walnut, Monkey Pod

ชื่อพื้นเมือง : ก้ามกราม, ก้ามกึ่ง, ก้ามปู, จามจรี, ฉ่าฉ่า, ลัง, ลางสา

ลักษณะทั่วไป : ต้นจามจรีเป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ สูง ๑๕ - ๒๐ เมตร แตกกิ่งต่ำ กิ่งมีขนาดใหญ่ เรือนยอดแผ่กว้างโค้งตรงกลาง และลาดลงหาขอบคล้ายรูปร่ม กว้างประมาณ ๓๐ เมตร เปลือกสีเทาขรุขระ แตกเป็นร่องตามยาว ระหว่างร่องเปลือกมีลักษณะคล้ายไม้ก๊อก เปลือกในสีชมพูหรือน้ำตาลอ่อน กิ่งอ่อนมีขนประปราย

ใบ : ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ แกนกลางใบประกอบยาว ๑๐ - ๑๘ ซม. ก้านใบประกอบยาว ๓ - ๕ ซม. ใบประกอบแยกแขนงตรงข้ามกัน ๒ - ๕ คู่ บนแขนงมีใบย่อยเรียงตรงข้ามกัน ๒ - ๑๐ คู่ คู่ที่อยู่ตอนบนมีขนาดใหญ่สุดและลดหลั่นลงไปจนถึงคู่ล่างที่มีขนาดเล็กสุด รูปใบมีลักษณะสมมาตร กว้าง ๐.๖ - ๔ ซม. ยาว ๑.๕ - ๖ ซม. ปลายมน มักเว้าตื้นๆ หรือมีติ่งแหลมสั้นๆ โคนเบี้ยว ขอบเรียบ แผ่นใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนนุ่มทั่วไป ไม่มีก้านใบย่อย

ดอก : แบบช่อกระจุกแน่น ออกตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง ๑ - ๒ ช่อ กว้าง ๕ - ๖ ซม. ช่อตั้งขึ้น ก้านช่อดอกยาว ๕ - ๙ ซม. ดอกมีจำนวนมาก เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก สีชมพู ก้านชูอับเรณูยาวประมาณ ๕ ซม. โคนติดกันเป็นหลอดสั้นรังไข่แบนยาว

ผล : ฝักรูปขอบขนาน ตรงหรือโค้งเล็กน้อย กว้าง ๑.๕ - ๒.๔ ซม. ยาว ๑๕ - ๒๐ ซม. หนา ๐.๖ - ๑.๑ ซม. ผิวเรียบ ฝักแก่สีน้ำตาลดำ คอดเล็กน้อยเป็นตอนๆ ระหว่างเมล็ด

เมล็ด : เรียงเป็นแถวตามความยาวของฝัก สีน้ำตาล รูปแบนรี กว้างประมาณ ๕ มม. ยาวประมาณ ๙ มม. หนาประมาณ ๔ มม.

ถิ่นกำเนิด : อเมริกาเขตร้อนและอเมริกาใต้กระจายพันธุ์เขตร้อนทั่วโลก ในประเทศไทยเป็นไม้นำเข้า พบกระจายอยู่ทั่วไปนิยมปลูกตามหมู่บ้าน ริมนถนน และขึ้นตามริมฝั่งแม่น้ำ

ประโยชน์ : การใช้ประโยชน์ทางด้านเนื้อไม้ ใช้ในงานแกะสลัก เครื่องเรือน บุนนัง ไม้พื้น เผาถ่าน ให้ร่มเงา รักษาความชุ่มชื้น การใช้ประโยชน์ทางด้านสมุนไพร เปลือกต้นและเมล็ด ใช้รักษาอาการท้องบิด ท้องเสีย เปลือกต้น ปั่นให้ละเอียดใช้เป็นยาสมานรักษาแผล ใบมีรสเย็น สรรพคุณด้านพิษ แก้วปวดแสบปวดร้อน เมล็ดรสฝาดเมา แก้กโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน เรื้อน แก้เหือดตาอักเสบ

ต้นหางนกยูงฝรั่งทรงปลูก

๒๐

“ต้นหางนกยูงฝรั่ง” ทรงปลูก

ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๖ เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกต้นหางนกยูงฝรั่งไว้ที่หน้าหอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน ๕ ต้น พร้อมพระราชทานให้เป็นต้นไม้สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพราะหางนกยูงฝรั่งนั้น ออกดอกสีเหลืองและแดงในช่วงหน้าร้อน มีสีสอดคล้องกับสีประจำมหาวิทยาลัย คือ สีเหลือง - แดง

พฤกษศาสตร์ “ต้นหางนกยูงฝรั่ง”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Delonix regia (Boj. ex Hook.)

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE-CAESALPINOIDEAE

ชื่อสามัญ : Flame Tree, Royal Poinciana, Flamboyant

ชื่ออื่น : นกยูงฝรั่ง, อินทรี (ภาคกลาง), ส้มพอหลวง (ภาคเหนือ), หงอนยูง (ภาคใต้)

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ต้นผลัดใบ สูง ๑๐ - ๑๘ ม. เปลือกต้นสีเทาเกลี้ยง เรือนยอดแผ่กว้างและกลมคล้ายร่ม

ใบ : เรียงเวียนสลับ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ใบย่อยขนาดเล็กและมีจำนวนมาก

ดอก : ช่อออกที่ปลายกิ่งหรือกิ่งข้าง กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ ขนาดไม่เท่ากัน กลีบดอก ๕ กลีบ ขนาดไม่เท่ากัน สีแดงอมส้ม สีส้ม สีเหลือง เกสรเพศผู้มี ๑๐ อัน อยู่แยกอิสระ เมื่อดอกบานเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๐ ซม.

ผล : เป็นฝักใหญ่แบน แข็ง กว้าง ๓ - ๕ ซม. ยาว ๓๐ - ๖๐ ซม. ฝักเมื่อแก่จะแตก เมล็ดเรียงตามขวาง มี ๒๐ - ๔๐ เมล็ด

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

ประโยชน์ : หางนกยูงเป็นไม้ที่นิยมปลูกเป็นไม้ประดับ และไม้ให้ร่มบริเวณอาคารบ้านเรือน สถานที่ราชการ ริมนถนน และในสวนสาธารณะ เพราะมีพุ่มใบและมีช่อดอกที่สวยงาม ชอบขึ้นในที่ที่มีการระบายน้ำได้ดี ค่อนข้างแห้งแล้ง ดินร่วนปนทรายหรือดินที่ไม่เหนียวจนเกินไป ต้นหางนกยูงฝรั่ง เป็นสัญลักษณ์ หรือเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีธงประจำมหาวิทยาลัยสีเหลืองแดง เหมือนกับสีช่อดอกหางนกยูงฝรั่ง บางที่เรียกว่า “ยูงทอง”

ต้นนนทรีทรงปลูก

๒๑

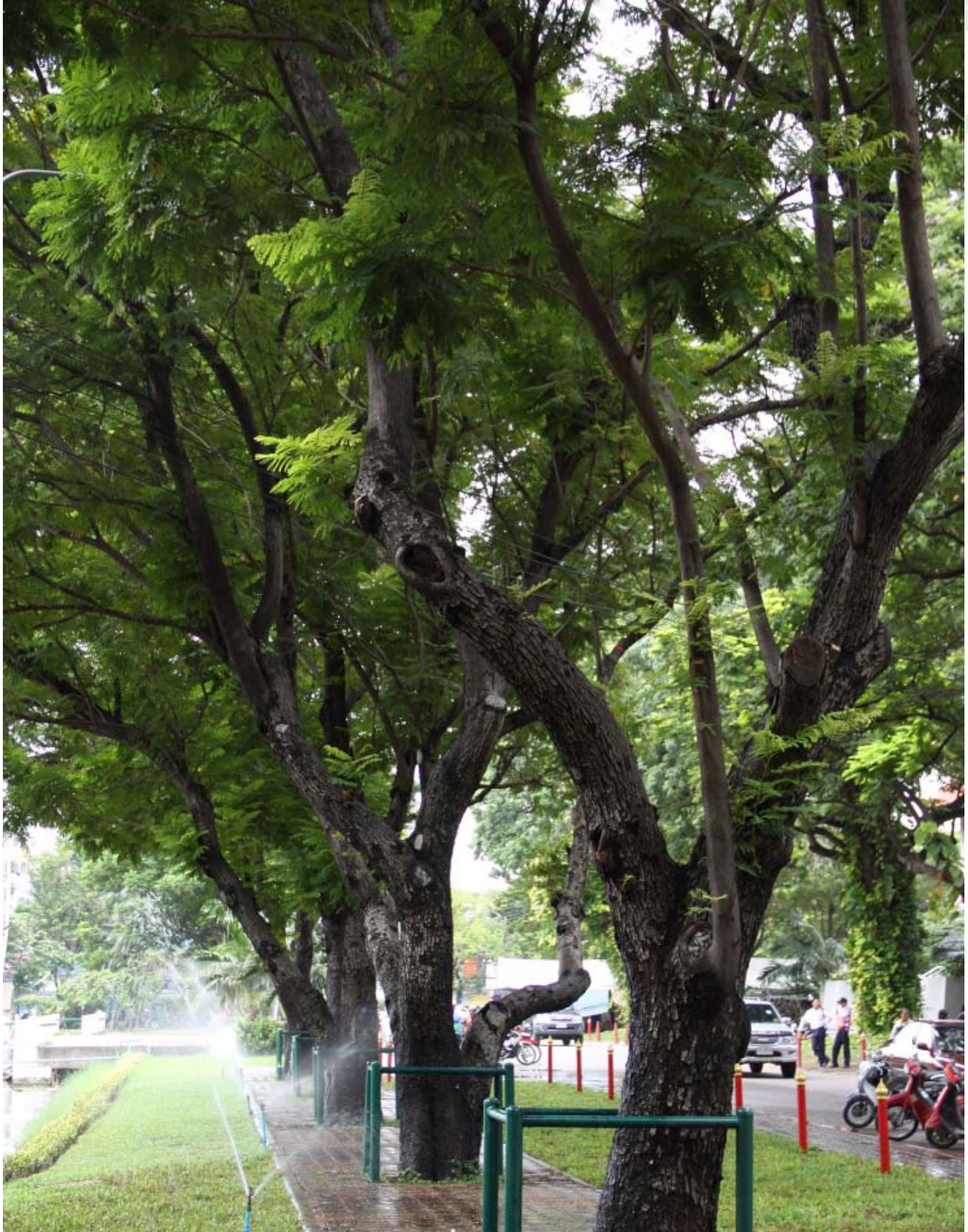
“ต้นนนทรี” ทรงปลูก

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖ เวลา ๑๕.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกต้นนนทรี จำนวน ๙ ต้น และทรงดนตรี ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นครั้งแรก นับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ๒ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในวันเดียวกัน จากนั้นจึงนำสู่การเสด็จพระราชดำเนินไปทรง “เยี่ยมต้นนนทรีที่ทรงปลูก” และ “ทรงดนตรี” สืบเนื่องอีก ๙ ครั้ง ในระหว่างปี ๒๕๐๖ - ๒๕๑๕

พระราชดำรัส

ต้นนนทรีทรงปลูก ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ต้นนนทรี เป็นต้นไม้สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ โดยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เลือกให้เป็นต้นไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อแสดงว่านิสิตเก่ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้น มีใจผูกพันอยู่กับมหาวิทยาลัยตลอดมา และสามารถจะทำงานประกอบอาชีพได้ทั่วทุกหนทุกแห่ง ทั้งในไร่นาป่าเขา ทั้งทั่วประเทศไทย เนื่องจากต้นนนทรีเป็นไม้ยืนต้น มีอายุยืนยาวนาน มีใบเขียวตลอดทั้งปี ลักษณะใบเป็นฝอยคล้ายใบกระถิน ดอกสีเหลืองประปรายด้วยสีขาว ช่อดอกเป็นพวงระย้า ฝักไม่ยอมทิ้งต้น ทนทานในทุกสภาพอากาศของเมืองไทย

ต่อมาในวันศุกร์ที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นนนทรี จำนวน ๙ ต้น บริเวณหน้าอาคารหอประชุม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณร่วมทรงดนตรีที่หอประชุม มก. เป็นครั้งแรกด้วย พร้อมกันนี้ได้มีพระราชดำรัสตอนหนึ่งเกี่ยวกับต้นนนทรี ความว่า

“ขอพูดอะไรสักหน่อย วันนี้ได้รับเชิญมาปลูกต้นไม้ ก็ทำให้คิดว่า การปลูกต้นไม้ก็จำเป็นจะต้องเลือกว่าต้นอะไร จึงจะดี เหมาะสำหรับมหาวิทยาลัย ต้นไม้อะไรๆ ก็สีเขียว ต้นนนทรีที่เลือกเป็นต้นไม้ของเกษตร ก็เหมาะสมที่มีสีเขียวด้วย เหมาะมากและน่ายินดีมากที่ต้นนนทรีนั้นปลูกได้ทั่วทุกแห่งของไทย เพราะทนแล้ง ทนแดดได้ นี่เป็นความหมายที่ดี เพราะคนไทยถ้าปลูกในแผ่นดินไทยก็เติบโตดีและเจริญดี ต้นไม้ต้องมีดิน จึงจะเจริญได้ดี ถ้าเอาไปใส่ในกระถาง หรือเอาไปปลูกในน้ำหรือปลูกในน้ำยาคุณภาพดีๆ จากต่างประเทศ ก็จะหงอยอยู่ไม่ได้ เขาต้องการดิน

ขอฝากต้นไม้นี้ให้มหาวิทยาลัยและนิสิตช่วยกันรักษาให้ดี อย่าให้หงอย ขอฝากนิสิตทั้งหลายขอให้ช่วยกันรักษาตัวเองให้ดี และอย่าลืมว่าตัวเองนั้นจะอยู่กันได้ดีก็ด้วยแผ่นดินไทย ขอให้ช่วยกันรักษาแผ่นดินไทยไว้ด้วย คนไทยถ้าไร้แผ่นดินก็จะหงอยกันหมด อยู่กันไม่ได้ และเราก็ไม่อยากจะให้เป็นเช่นนั้น”

พระราชดำรัสแก่คณะอาจารย์และนักศึกษา
ในโอกาสทรงปลูกต้นนนทรี จำนวน ๙ ต้น
บริเวณหน้าอาคารหอประชุม ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันอาทิตย์ที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๖

นนทรีเป็นพืชปลูกไว้ช่วยเพิ่มไนโตรเจนให้กับดินพยายามส่งเสริมให้ปลูกผสมผสานกับไม้ไร่ เมื่อต้นขยายใหญ่กิ่งก้านช่วยลดฝุ่นละออง ปลูกต้นนนทรี ๑ ต้น ช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ๐.๓ ต้นต่อปี จึงนับได้ว่าพระองค์มีสายพระเนตรอันกว้างไกล ที่เลือกปลูกต้นนนทรีเพราะมีประโยชน์มาก ทนแดด ทนแล้งได้ดี และได้กลายเป็นไม้สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปัจจุบัน

พฤกษศาสตร์ “ต้นนนทรี”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Peltophorum pterocarpum* (Dc.) K.Heyne

ชื่อวงศ์ : CAESALPINIACEAE

ชื่อสามัญ : Copper Pod, yellow flame

ชื่อท้องถิ่น : อะราง, กว่าเชก, คางรุ่ง, คางฮุ้ง, จ้าขาม, อินทรี

ลักษณะทั่วไป : นนทรีเป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลัดใบ เรือนยอดทรงกลมหรือรูปไข่ เปลือกต้น สีเทาอ่อน ค่อนข้างเรียบหรือแตกเป็นสะเก็ดเล็กๆ ตามกิ่งก้านอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดง

ใบ : ประกอบแบบขนนกสองชั้นเรียงเวียนสลับ ช่อใบหลักยาว ๒๐ - ๓๐ ซม. ช่อแขนงใบย่อยเรียงตรงข้าม ๙ - ๑๖ คู่ ใบรูปไข่แกมรูปขอบขนาน กว้าง ๓ - ๗ ซม. ยาว ๑๐ - ๑๘ ซม. ปลายใบมน เว้าเข้าเล็กน้อย โคนใบเบี้ยว

ดอก : สีเหลือง มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง ช่อดอกยาว ๒๐ - ๓๐ ซม. กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ ด้านนอกมีขน กลีบดอก ๕ กลีบ ดอกบานเต็มที่กว้าง ๑.๖ - ๑.๘ ซม.

ผล : แห้งแก่ไม่แตก เป็นฝักแบนๆ รูปรี ปลายและโคนผลสอบแหลม สีน้ำตาลอมม่วง เมื่อแก่สีน้ำตาลดำ มี ๑ - ๔ เมล็ดต่อฝัก

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

การปลูก : เป็นพืชตระกูลถั่ว ปลูกไว้ช่วยเพิ่มไนโตรเจนให้กับดิน พยายามส่งเสริมให้ปลูกผสมผสานกับไม้ไร่ เมื่อต้นขยายใหญ่กิ่งก้านช่วยลดฝุ่นละออง ปลูกต้นนนทรี ๑ ต้น ช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ ๐.๓ ต้นต่อปี จึงนับได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีสายพระเนตรอันกว้างไกลที่เลือกปลูกต้นนนทรีเพราะมีประโยชน์มาก ทนแดด ทนแล้งได้ดี

มี ๒ ชนิด คือ นนทรีบ้านและนนทรีป่า ซึ่งมีอีกชื่อชาวบ้านเรียก “อะราง” ชื่อแตกต่างของนนทรีบ้านอยู่ที่ดอกตั้งโชว์เหนือใบ สวยงาม แต่นนทรีป่าดอกจมอยู่ใต้ใบไม่สวยงาม จึงไม่นิยมปลูกกันมากนัก เนื้อไม้เป็นไม้เนื้ออ่อนไม่เหมาะกับการทำเฟอร์นิเจอร์ แต่มักจะเป็นไม้เบิกนำเพื่อปลูกทดแทนป่าไม้ที่ถูกตัดทำลาย ให้ฟื้นฟูกลับสู่สภาพความสมบูรณ์ได้โดยเร็ว

ประโยชน์ : เปลือกให้สีน้ำตาลอมเหลือง ใช้ย้อมผ้าบาติก ไม้ใช้ก่อสร้างทำเครื่องเรือน

ต้นกล้วยพฤษภาคมทรงปลูก

“ต้นกัลปพฤกษ์” ทรงปลูก

ณ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นมหาวิทยาลัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งขึ้นและสถาปนาเป็นมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาระดับสูงขยายออกไปถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดมหาวิทยาลัยขอนแก่นเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ และทรงปลูกต้นกัลปพฤกษ์ ณ คณะเกษตรศาสตร์ ต่อมาทรงปลูกต้นประดู่แดง ณ คณะศึกษาศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๓

๒๒

“ต้นกัลปพฤกษ์” ทรงปลูก

ณ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ เวลา ๑๓.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังท่าอากาศยานกองบัญชาการกองทัพอากาศดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังท่าอากาศยานจังหวัดขอนแก่น เพื่อทรงเปิดอาคารมหิตลานุสรณ์ คณะทันตแพทยศาสตร์ และพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากนั้นทรงปลูกต้นกัลปพฤกษ์ และทอดพระเนตรนิทรรศการอุปกรณ์ทางการแพทย์ของคณะทันตแพทยศาสตร์

พฤกษศาสตร์ “ต้นกัลปพฤกษ์”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia bakeriana* Craib

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE - CAESALPINIACEAE

ชื่อสามัญ : Wishing Tree, Pink Shower

ชื่ออื่น : กานส์ (เขมร-สุรินทร์), ชัยพฤกษ์ (ภาคเหนือ)

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เปลือกนอกสีเทา แตกกิ่งต่ำ ทอดกิ่งก้านยาวขึ้นสู่ข้างบน เวลาออกดอกสวยงามมาก เพราะในระยะนี้ต้นไม้จะทิ้งใบจนหมด มีแต่ช่อดอกออกแน่นเป็นกลุ่มตลอดกิ่งและติดทนอยู่ได้หลายวัน ชอบขึ้นอยู่ตามป่าเบญจพรรณแล้งภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางครั้งพบขึ้นอยู่บนเทือกเขาหินปูน

ใบ : เป็นช่อ ยาวถึง ๓๕ ซม. ใบย่อยมี ๕ - ๘ คู่ เป็นรูปบรรทัดสั้นๆ ยาว ๖ - ๙ ซม. กว้าง ๑.๕ - ๓.๕ ซม. ปลายแหลมหรือเป็นติ่ง มีขนละเอียดอ่อนนุ่มปกคลุมทั้งสองด้าน ด้านท้องใบจะมีขนหนาแน่นกว่าด้านบนใบ ก้านใบย่อยสั้นมาก ยาวเพียง ๒ มม.

ดอก : เกิดบนช่อแบบไม่แตกกิ่งก้าน ยาว ๔.๐ - ๓.๕ ซม. ออกมาตามกิ่งก้าน ตลอดกิ่งมีใบประดับแทรกชัดเจน ก้านดอกยาวประมาณ ๖ ซม. ดอกสีชมพูเมื่อเริ่มบาน แล้วเปลี่ยนเป็นสีชมพูเรื่อๆ จนถึงสีขาว ระยะนี้บริเวณโคนต้นจะเต็มไปด้วยกลีบดอกสีขาวที่ทยอยกันร่วงหล่นจากต้น กลีบรองดอกยาว ๙ - ๑๒ มม. กลีบดอกแยกจากกันเป็นอิสระ แต่ละกลีบ

มีขนาดเกือบเท่าๆ กัน เป็นรูปไข่ยาว ๓.๕ - ๔.๕ ซม. กว้าง ๑.๒ - ๒.๕ ซม. ปกคลุมด้วยขนละเอียดบางๆ ทั้ง ๒ ด้าน ที่ฐานกลีบดอกจะคอดเข้าหากันเป็นส่วนของก้านกลีบดอกสั้นๆ ยาวเพียง ๕ มม. เกสรตัวผู้มีขนาดยาวไม่เท่ากัน มีอยู่ ๓ อัน คล้ายคลึงกับกัลปพฤกษ์ ได้แก่ *C.agnes* (de Witt) Brenan และ กัลปพฤกษ์ *C.javanica* L. เป็นอีกพันธุ์หนึ่ง จึงทำให้มีผู้เข้าใจไขว้เขว เรียกชื่อสามัญสับสน ปะปนกันไป *C.agnes* เขตกระจายพันธุ์ อยู่ในแถบอินโดจีน แตกต่างกับกัลปพฤกษ์ตรงที่ช่อดอกแยกแขนง ดอกใหญ่กว่า และสีเข้มกว่า ส่วน *C.javanica* นั้น มีเขตกระจายพันธุ์ทางภาคใต้ของไทยลงไปถึงมลายู และอินโดเนเซีย แตกต่างกับกัลปพฤกษ์ตรงที่ฝักแก่ไม่มีขนปกคลุม ใบย่อยมีจำนวนคู่มากกว่า (๖ - ๑๕) คู่ และกลีบรองกลีบดอกมีขนาดสั้นประมาณ ๕ มม. เท่านั้น ทั้งสองชนิดนี้เวลาออกดอกไม่ทิ้งใบ และลำต้นเมื่อยังมีอายุน้อยจะมีหนามแข็งๆ ตามลำต้น เกิดจากกิ่งที่ชะงักงัน

ประโยชน์ : เนื้อไม้และเปลือกมีสารฟลาโวนอยด์ ฟิกใช้เป็นยาระบายอย่างอ่อน ถือเป็นไม้มงคลที่นำหามาปลูกตามความเชื่อที่ว่า “บ้านเรือนใดปลูกกัลปพฤกษ์ไว้จะมีโชค มีชัย” ปัจจุบัน ต้นกัลปพฤกษ์เป็นพันธุ์ไม้พระราชทานประจำจังหวัดขอนแก่น

ต้นจันทน์ชะมดทรงปลูก

๒๓

“ต้นจันทน์ชะมด” ทรงปลูก

ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

พระราชกรณียกิจ :

วันจันทร์ที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๖ เวลา ๑๕.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล พระราชกุศลอุทิศถวายแด่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และทอดพระเนตรโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลเขาหินพัฒนา อำเภอเมืองสระบุรี (ปัจจุบันเป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติ) จังหวัดสระบุรี

ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดมงคลชัยพัฒนา ทรงพระดำเนินเข้าสู่พระอุโบสถ ทรงจุดธูปเทียน เครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมา และทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อย

ถวายราชสักการะพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกราบ ทรงศีล ทรงทอดผ้าไตร จำนวน ๑๐ ไตร พระสงฆ์สดับปกรณ์ ทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรกเสร็จแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา อาทิ สระเก็บน้ำ แปลงพืชสวน พืชไร่ และกิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มูลนิธิชัยพัฒนาเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริ ในโอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นจันทน์ชะมดไว้เป็นที่ระลึกด้วย

ต้นจันทน์ชมด
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
ทรงปลูก วันที่ 25 มกราคม 2536

พฤกษศาสตร์ “ต้นจันทน์ชะมด”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mansonia gagei* J.R.Drumm. ex Prain

ชื่อวงศ์ : STERCULIACEAE

ชื่อสามัญ : Kalamet

ชื่ออื่น : จันทน์ จันทน์ชะมด (ประจวบคีรีขันธ์), จันทน์ขาว, จันทน์พม่า, จันทน์หอม (ภาคกลาง)

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ สูง ๑๐ - ๒๐ เมตร

ลำต้น : เปลือกตรง เปลือกสีเทาอมขาวเรียบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมค่อนข้างโปร่ง กิ่งอ่อนมีขนประปราย

ใบ : เดี่ยว ติดเรียงสลับทรงใบรูปรีๆ แกมรูปขอบขนานหรือรูปรีๆ แกมรูปไข่กลับ กว้าง ๓ - ๖ ซม. ยาว ๘ - ๑๔ ซม. โคนใบตัดหรือหยักเว้าเข้าเล็กน้อย ปลายใบสอบแหลมทู่ๆ เนื้อใบค่อนข้างหนาแรๆ มีขนประปราย แต่พอใบแก่ จะเกลี้ยงใบแห้งออกสีเขียวอ่อนๆ เส้นใบออกจากจุดโคนใบ ๓ เส้น เส้นแขนงใบมี ๔ - ๖ คู่ ขอบใบเป็นคลื่นห่างๆ ทางส่วนที่ค่อนข้างไปทางปลายใบ ก้านใบยาว ๕ - ๑๐ มม. มีขนประปรายและจะออกสีคล้ำเมื่อใบแห้ง

ดอก : ดอกใบเล็กสีขาว ออกรวมกันเป็นช่อตามปลายกิ่งและตามง่ามใบใกล้ๆ ปลายกิ่ง ช่อยาวประมาณ ๑๕ ซม. โคนกลีบฐานดอกติดกันเป็นรูปเหยือกน้ำ ปลายแยกเป็นแฉกแหลมๆ ๕ แฉก ทั้งหมดยาว ๑๐ - ๑๓ มม. มีขนแน่นทางด้านนอก ส่วนด้านในเกลี้ยง กลีบดอกมี ๕ กลีบ ไม่ติดกัน ทรงกลีบรูปช้อนเกลี้ยง ยาว ๑๐ - ๑๓ มม. เกสรตัวผู้มี ๑๐ อัน

และในจำนวนนี้เป็นเกสรผู้เทียมเสีย ๕ อัน รังไข่ มี ๕ พู รวมเบียดกันอยู่เป็นรูปเหยือกน้ำ มีขนคลุมแน่น แต่ละพูเป็นอิสระแก่กัน และต่างก็มีหลอดท่อรังไข่หนึ่งหลอด ในแต่ละพูมีช่องเดียว และมีไข่อ่อนหนึ่งหน่วย

ผล : เป็นชนิดผลแห้ง มักติดเป็นคู่ๆ แต่ไม่ติดเป็นเนื้อเดียวกันทรงผลรูปกระสวยเล็กๆ กว้าง ๕ - ๗ มม. และยาว ๑๐ - ๑๕ ซม. แต่ละผลมีปีกทรงรูปสามเหลี่ยมติดที่ปลายผลหนึ่งปีก ปีกกว้าง ๑ - ๑.๕ ซม. ยาว ๒.๕ - ๓ ซม. ก้านผลยาวประมาณ ๕ มม. ระยะการออกดอกเป็นผล ออกดอกระหว่างเดือนสิงหาคม - ตุลาคม ผลจะแก่ระหว่างเดือนธันวาคม - มกราคม

เป็นพรรณไม้ป่าดิบแล้ง และชอบขึ้นตามเขาหินปูนทางภาคตะวันออกเฉียงใต้และภาคตะวันตกเฉียงใต้ ที่สูงจากระดับน้ำทะเล ๒๐๐ - ๔๐๐ เมตร

การขยายพันธุ์ : ใช้เมล็ดเพาะ

ประโยชน์ : เนื้อไม้ กระพี้สีขาว ส่วนแก่น สีน้ำตาลเข้มเสี้ยนตรง เนื้อละเอียด แข็ง เสื่อยไสกบตกแต่งง่าย ไม้ที่ตายเองจะมีกลิ่นหอม ใช้ทำทึบใส่เสื้อผ้า เครื่องกลึงและแกะสลักทำหวี ดอกไม้จันทน์ รูป น้ำมันหอมที่ได้จากการกลั่นขึ้นไม้ใช้ปรุงเครื่องหอมและเครื่องสำอาง ทางด้านสมุนไพร น้ำมันที่กลั่นจากเนื้อไม้ใช้เข้ายาบำรุงหัวใจ เนื้อไม้ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก้โลหิตเสีย แก้ดี แก้กระหายน้ำและอ่อนเพลีย

ต้นจันทน์เทศทรงปลูก

๒๔

“ต้นจันทน์เทศ” ทรงปลูก

ณ สวนสมุนไพรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
กิ่งอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง

พระราชกรณียกิจ :

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดโรงเรียนก้าชธรรมชาติของ ปตท. เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จไปทรงประกอบพิธีเปิดป้าย “สวนสมุนไพรมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” การนี้ทุกพระองค์ทรงปลูกต้นจันทน์เทศไว้เป็นอนุสรณ์

พฤกษศาสตร์ “ต้นจันทน์เทศ”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Myristica fragrans Houtt.

ชื่อวงศ์ : Myristicaceae

ชื่อสามัญ : Nutmeg tree

ชื่ออื่น : จันทน์บ้าน (เงี้ยว-ภาคเหนือ)

ลักษณะทั่วไป : ไม้ทรงพุ่ม สูง ๕ - ๑๘ เมตร เปลือกต้นเรียบ สีเทาอมดำ

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปรี กว้าง ๔ - ๕ ซม. ยาว ๑๐ - ๑๕ ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ แผ่นใบเรียบเป็นมัน

ดอก : ดอกแยกเพศอยู่คนละต้น ออกเป็นช่อตามซอกใบ สีเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปคนโท ปลายแยกออกเป็น ๓ แฉก ไม่มีกลีบดอก

ผล : รูปทรงค่อนข้างกลม ผิวเรียบ สีเหลืองนวล พอกแตก้าออกเป็น ๒ ซีก เห็นรูกหุ้มเมล็ดสีแดง เมล็ดสีน้ำตาลมี ๑ เมล็ด

ประโยชน์ :

ผล : ให้ Myristica Oil ซึ่งเป็น Volatile Oil ประกอบด้วย Myristicin และ Saffrole ซึ่งเป็นตัวแต่งกลิ่น และขับลม

ดอก : ใช้เป็นเครื่องเทศ และขับลม

แก่น : แก้ไข้ บำรุงตับ ปอด

ราก : ขับลม แต่งกลิ่น เครื่องเทศ เจริญอาหาร

เมล็ด : ขับลม แก้ท้องอืดเฟ้อ เป็นเครื่องเทศ เจริญอาหาร

ต้นจันทรงปลูก

๒๕

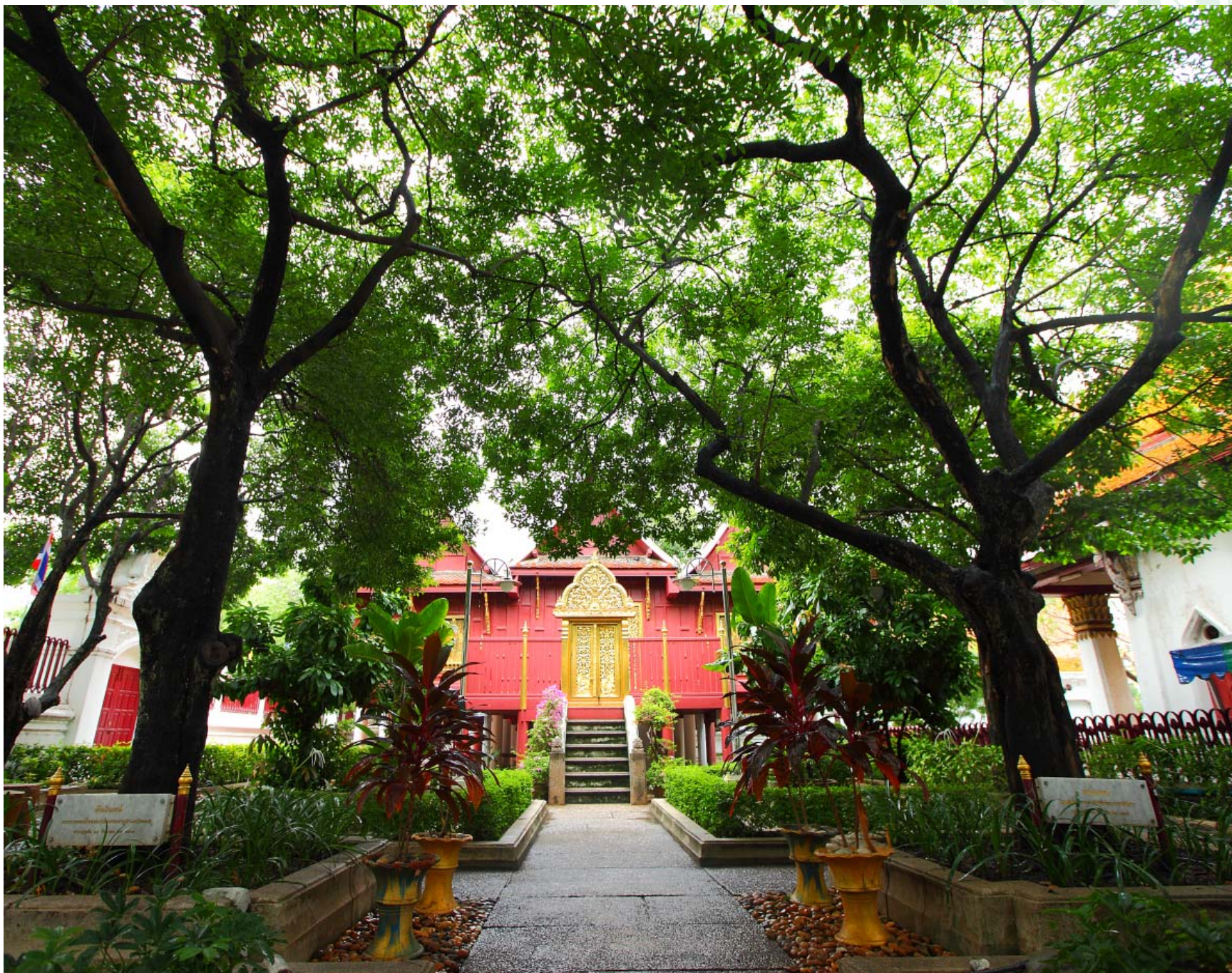
“ต้นจัน” ทรงปลูก

ณ วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกต้นจันบริเวณด้านหน้าตำหนักจันทน์ หรือ หอพระไตรปิฎกวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร ซึ่งหอพระไตรปิฎกได้รับการซ่อมแซมครั้งใหญ่เมื่อคราวฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี และได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ดีเด่น ประจำปี ๒๕๓๐ จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์

ต้นจันในวรรณคดีไทย

“เห็นจันทน์สุก ลูกเหลือง ตลบกลิ้ง
พฤษภา พ้องต้อง นาม กานดา ดวง

แมลง ภูบิน ร่อน ร้อง ประคอง หวง
พี่ยล พวง ผล จันทน์ ให้ หวัน ใจ”

นิราศพระบาท : สุนทรภู่

พฤกษศาสตร์ “ต้นจัน”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Diospyros decandra Lour.

ชื่อวงศ์ : Ebenaceae EBENACEAE

ชื่อสามัญ : Siamese in-chan

ชื่ออื่น : จันอิน, จันโอ, จันขาว, จันลูกหอม, อิน (ภาคกลาง)

ลักษณะทั่วไป : ไม้ต้น สูง ๑๐ - ๑๕ เมตร เปลือกต้นเรียบ สีนํ้าตาลเข้ม อมเทา กิ่งอ่อน ยอดอ่อนมีขนสีนํ้าตาลปกคลุม กิ่งก้านเหนียว

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ รูปรี กว้าง ๒.๓ - ๓ ซม. ยาว ๗-๑๐ ซม. โคนใบมน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบเรียบเป็นมันลื่น สีเขียวเข้ม

ดอก : ดอกแยกเพศอยู่ต้นเดียวกัน ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อ ส่วนดอกเพศเมียออกดอกเดี่ยว ดอกสีขาวนวล กลีบดอกเชื่อมติดกันสั้นๆ

ผล : รูปกลมแป้นเรียกว่า ลูกจัน ไม่มีเมล็ด ผลกลม เรียกว่า อิน มีเมล็ด ผิวเรียบ ผลอ่อนสีเขียว ผลสุกสีเหลือง มีกลิ่นหอม รับประทานได้ ที่ขั้วผลมีก้านเสี้ยนติดทน

ประโยชน์ : ปลูกในสวนเพื่อให้ร่มเงา ผลสวยมีกลิ่นหอม เป็นไม้เนื้อหอม ผลสุกรับประทานได้ รสชาติหวานฝาด

สรรพคุณ :

เนื้อไม้ : มีรสขมหวาน ทำให้เกิดปัญหา บำรุงประสาท บำรุงเนื้อหนังให้สดชื่น แก้ไข้ แก้ปวดตับพิการ แก้ดีพิการ แก้อ่อนในกระหายน้ำ แก้เหงื่อตกหน้า ขับพยาธิ

ผล : ผลสุกสีเหลืองนวล มีกลิ่นหอม มีรสหวานและฝาด เล็กน้อย รับประทานกับน้ำกะทิสดเป็นอาหาร

ต้นสาละทรงปลูก

๒๖

“ต้นสาละ” ทรงปลูก

ณ วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดเบญจมบพิตร โดยได้ทรงปลูก
ต้นสาละ บริเวณหน้าศาลาร้อยปี ปิยมหาราชอนุสรณ์ ณ
วัดเบญจมบพิตร

พฤกษศาสตร์ “ต้นสาละ”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Shorea robusta C.F. Gaertn.

ชื่อวงศ์ : Dipterocarpaceae

ชื่อสามัญ : Shal, Sakhuwa, Sal Tree, Sal of India

ลักษณะทั่วไป : ต้นสาละ หรือต้นสาละใหญ่ (ต้นสาละอินเดีย) ในภาษาบาลีเรียกว่า “ต้นมหาสาละ” มีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศอินเดียทางเหนือ ซึ่งปัจจุบันคือประเทศเนปาล มักขึ้นเป็นกลุ่มๆ ตามบริเวณที่ค่อนข้างจะชุ่มชื้น ชาวอินเดียเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ซาล” (Sal, Sal of India) เป็นไม้พันธุ์ที่อยู่ในตระกูลยาง มีมากในแถบแคว้นเบงกอล อัสสัม ลุ่มน้ำยมนา เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงราว ๑๐ - ๒๕ เมตร และสามารถสูงได้ถึง ๓๕ เมตร ไม้ผลัดใบ

ลำต้น : เปลือกตรง เปลือกสีเทาแตกเป็นร่อง เป็นสะเก็ดทั่วไป เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ ปลายกิ่งมักจะลู่ลง กิ่งอ่อนเกลี้ยง

ใบ : เดี่ยว ดอกหนาทึบ รูปไข่กว้าง โคนใบเว้าเข้า ปลายใบเป็นติ่งแหลมสั้นๆ ผิวใบเป็นมัน ขอบใบเป็นคลื่น

ดอก : ออกเป็นช่อสั้นๆ ตามปลายกิ่งและง่ามใบ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ ๕ กลีบ กลีบดอกสีขาวอมเหลือง มีกลิ่นหอม ดอกจะออกในช่วงต้นฤดูร้อน

ผล : เป็นผลชนิดแห้ง แข็ง มีปีก ๕ ปีก ปีกยาว ๓ ปีก ปีกสั้น ๒ ปีก บนแต่ละปีกมีเส้นตามความยาวของปีก ๑๐ - ๑๕ เส้น

การขยายพันธุ์ : โดยการเพาะเมล็ดหรือตอนกิ่ง

ประโยชน์ : สาละเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีประโยชน์มาก ชาวอินเดียนำมาสร้างบ้านเรือน ต่อเรือ ทำเกวียน ทำไม้หมอนรถไฟ ทำสะพาน รวมถึงทำเฟอร์นิเจอร์เครื่องใช้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น ส่วนเมล็ดนำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ และน้ำมันที่ได้จากเมล็ดนำมาทำอาหาร เช่น ทำเนย และใช้เป็นน้ำมันตะเกียง รวมทั้งใช้ทำสบู่ด้วย

สรรพคุณด้านสมุนไพรของต้นสาละ : พบว่ายางสามารถใช้เป็นยาสมานแผล ยาห้ามเลือด ใช้แก้โรคผิวหนัง ตุ่มพุพอง โรคซิฟิลิส โภโกโนเรีย วัณโรค โรคท้องร่วง บิด โรคหูอักเสบ เป็นต้น

ผล : ใช้แก้โรคท้องเสีย ท้องร่วง เป็นต้น

ตั้งรังทรงปลูก

๒๗

“ต้นรัง” ทรงปลูก

ณ สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

พระราชกรณียกิจ :

วันอาทิตย์ที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังจังหวัดสระบุรี เพื่อพระราชทานพระพุทธรูปประจำจังหวัดแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด และทรงเยี่ยมราษฎร

การเสด็จพระราชดำเนินไปยังจังหวัดสระบุรีในวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังสวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) ซึ่งเป็นสวนพฤกษศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทย ได้ทรงปลูกต้นรัง (*Shorea Siamensis* Miq) ไว้ ณ สถานที่แห่งนี้

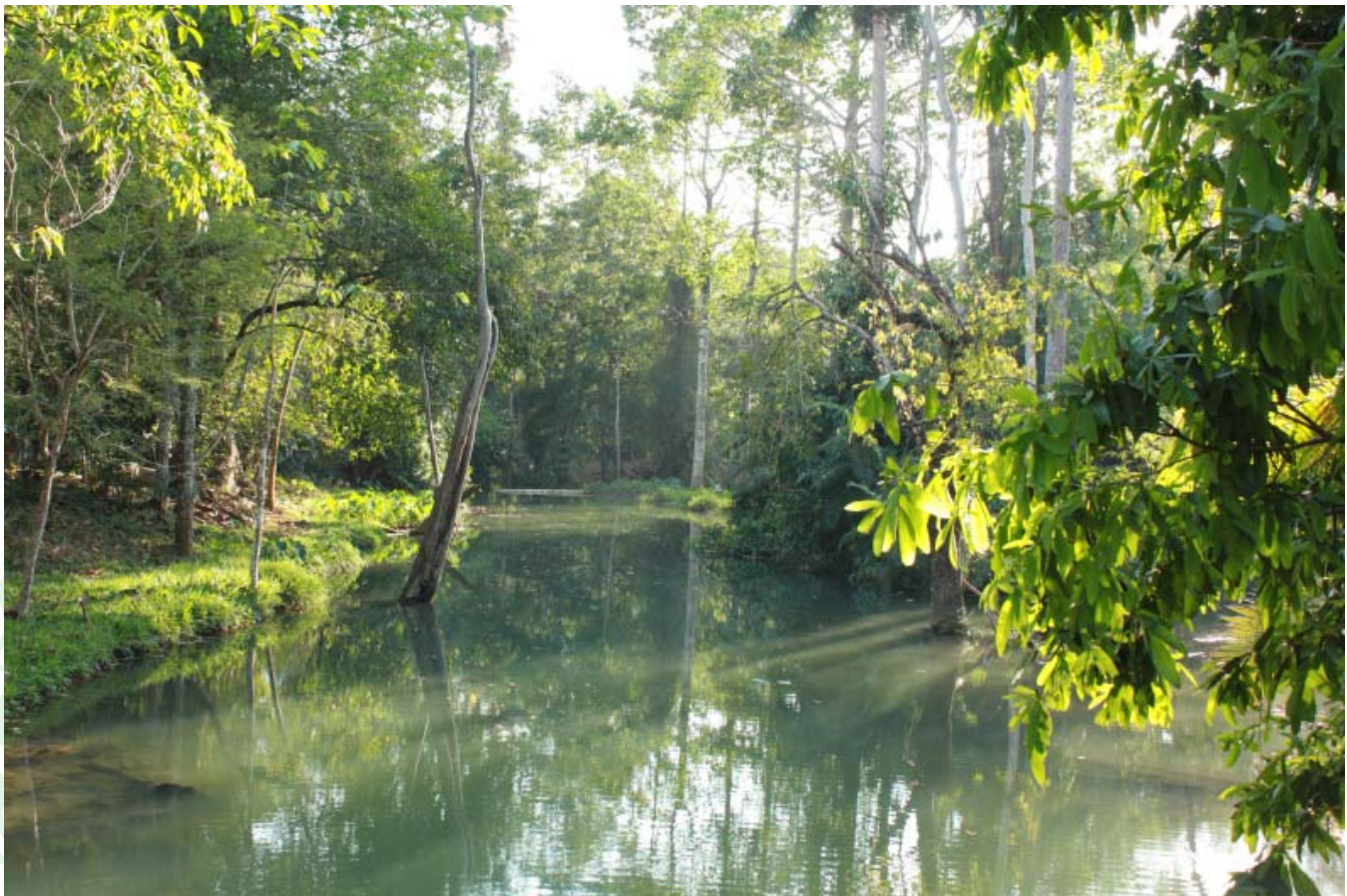

สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) เดิมได้รับการขนานนามจากประชาชนในจังหวัดสระบุรีและจังหวัดใกล้เคียงว่า “สวนสวรรค์” เพราะเป็นสถานที่ที่มีดอกไม้ป่าสวยงาม ออกดอกบานสะพรั่งส่งกลิ่นหอมอบอวล เหมือนนิยายโบราณที่มีเทพบุตรและนางอัปสรมาร่ายรำเก็บดอกไม้และผลไม้ในป่าชื่นชมดอกไม้มานานานชนิด กรมป่าไม้ได้เข้ามาดำเนินการจัดตั้งสวนสวรรค์ให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยได้ตัดแปลงสภาพพื้นที่เดิมที่มีสภาพเป็นป่าดิบแล้ง มีพรรณไม้พื้นล่างเต็มไปด้วยหนาม เถาวัลย์ ให้เป็นสถานที่

สำหรับปลูกรวบรวมพรรณไม้นานาชนิด ทั้งที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศ และต่างประเทศ อย่างเป็นทางการ โดยเป็นหมวดหมู่ แต่การดำเนินงานในระยะแรกยังไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จวบจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๒ จึงได้รับการจัดสรรงบประมาณมาดำเนินการเป็นปีแรก และได้ทำพิธีเปิดสวนพฤกษศาสตร์แห่งนี้อย่างเป็นทางการในวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งเป็นวันสถาปนากกรมป่าไม้ครบรอบปีที่ ๕๔ ถือได้ว่าเป็นสวนพฤกษศาสตร์แห่งแรกของประเทศ

พฤกษศาสตร์ “ต้นรัง”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Shorea siamensis Miq.

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่อสามัญ : Burmese sal, Ingyin, Siamese Sal

ชื่ออื่น : เปา, เปาดอกแดง (ภาคเหนือ), รัง (ภาคกลาง), เรียง เรียงพนม (เขมร-สุรินทร์), ลักป้าว (ละว้า-เชียงใหม่), แลบอง เหล้าท้อ เหล่าบอง (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน), อั้ง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ยืนต้นผลัดใบสูง ๑๕ - ๒๐ เมตร เปลือกต้นสีเทา แตกเป็นร่องตามความยาวลำต้น

ใบ : เป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่ ปลายใบมน โคนใบหยักเว้า

ดอก : สีเหลือง ออกเป็นช่อ กลิ่นหอมอ่อน ออกดอกเดือนมีนาคม - เมษายน

ผล : รูปกระสวย มีปีกยาว ๓ ปีก ปีกสั้น ๒ ปีก

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

สภาพที่เหมาะสม : ดินร่วนปนกรวดและดินทราย เป็นไม้กลางแจ้ง ต้องการน้ำและความชื้นปานกลาง

ถิ่นกำเนิด : ป่าเบญจพรรณแล้ง ป่าแดงทั่วไป ทนแล้งทนไฟได้ดีมาก

รังเป็นไม้เนื้อแข็งทนทานต่อความแห้งแล้งและไฟป่าได้ดี เนื้อไม้ใช้ในการปลูกสร้างและทำเครื่องมือเครื่องใช้ที่ต้องการความทนทาน

ต้นจำปาทรงปลูก

๒๘

“ต้นจำปา” ทรงปลูก

ณ พระตำหนักใหญ่ (ตำหนักเทา) วังสวนบ้านแก้ว จังหวัดจันทบุรี

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปวังสวนบ้านแก้ว เพื่อทรงเยี่ยมสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ในฐานะพระประยูรญาติผู้ใหญ่ การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลูกต้นจำปาไว้ด้านข้างพระตำหนักใหญ่ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นเงาะบางยี่ขันไว้บริเวณใกล้เคียงกัน

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระตำหนักใหญ่ (พระตำหนักเทา) จังหวัดจันทบุรี บนเนินที่ลาดลงไปยังหุบเขา ซึ่งเป็นที่ประทับและรับรองแขกพระตำหนัก เป็นอาคารแบบครึ่งตึกครึ่งไม้ชั้นครึ่ง รูปทรงยุโรป ทาสีเทา ชั้นบนเป็นห้องบรรทมซึ่งมีเฉลียงที่พระองค์สามารถทอดพระเนตรทิวทัศน์อันงดงามของสวนบ้านแก้วได้กว้างไกล

“ต้นจำปา”

ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา กล่าวว่า พันบุตรศรีเทพส่งดอกจำปาไปให้ท้าวศรีสุดาจันทร์และมีประเพณีนำดอกจำปามาให้คณะทูตเป็นการต้อนรับ ต้นจำปานั้นได้รับการยกย่องนับถือทั้งในศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) และศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับต้นโพธิ์ ต้นไทร

ในหนังสือเรื่องอนาคตพระพุทธเจ้า กล่าวว่า ในอนาคตพระเทวเทโวจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าที่โคนต้นจำปา

จำปาเข้ามาในประเทศไทยก่อนจำปีนานหลายร้อยปี เพราะจำปามีถิ่นกำเนิดในอินเดีย ส่วนจำปีเชื่อว่ากำเนิดในหมู่เกาะอินโดนีเซีย ซึ่งคงติดต่อกับไทยหลังจากชาวอินเดียหลายศตวรรษ ความก่อนหลังของการเข้ามาในประเทศไทยทำให้คนไทยรู้จักคุ้นเคยจำปามากกว่าจำปีในแง่การใช้ประโยชน์ เช่น การนำมาเป็นยารักษาโรค เป็นต้น

ในหนังสือตำรายาไทยโบราณกล่าวถึงสรรพคุณทางยาจากส่วนต่างๆ ของจำปามากมาย คนไทยเรียนรู้สรรพคุณของจำปาจากชาวอินเดียที่ใช้กันมาก่อนและยังมีเวลาเรียนรู้ด้วยตนเองจากช่วงเวลาอันยาวนานที่จำปาเข้ามาอยู่ร่วมกับคนไทยอีกด้วย

ในตำราสรรพคุณยาโบราณของกรมหลวงวงศาธิราชกล่าวว่า ใบจำปา แก้ไข้ภัยภูญาณ ดอกทำให้เลือดเย็น เปลือกแก้คอแห้ง กระทบแก้พิษสำแลง (ไข้ซ้่า) แก่นแก้กฐฐึง (โรคเรื้อน) ยางแก้ริดสีดวง รากขับเลือดเน่า

ตำราประมวลสรรพคุณยาไทยของสมาคมโรงเรียนแพทย์แผนโบราณ (วัดโพธิ์) กล่าวว่า ดอกใช้ปรุงเป็นยาบำรุงหัวใจ บำรุงประสาท บำรุงเลือด ดอกและลูกบำรุงธาตุ แก้คลื่นเหียนและไข้ ขับปัสสาวะ ใบแก้โรคเส้นประสาท แก้ปวดรอกแห้ง และเปลือกหุ้มราก ผสมกับนมสำหรับบ่มฝี เนื้อไม้บำรุงประจำเดือนสตรี น้ำมันจากดอกทาแก้ปวดศีรษะ และตาบวม เปลือกจากต้นแก้ไข้

ไม้จากต้นจำปามีสีเหลืองถึงน้ำตาลอ่อน เหนียว เป็นมันทนปลวก เสื่อเสตกแต่งได้ง่ายนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น สร้างบ้าน ต่อเรือ ทำเฟอร์นิเจอร์ เครื่องมือ หีบ เครื่องกลึง เครื่องแกะสลัก ของเล่นเด็ก ฯลฯ

พฤกษศาสตร์ “ต้นจำปา”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Michelia champaca* Linn., Baillon ex Pierre var. *cham paca*.

ชื่อวงศ์ : MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ : Champaca, Champak, Orange champaka

ชื่อพื้นเมือง : จำปา, จำปากอ (มลายู ภาคใต้), จำปาเขา (ตรัง), จำปาทอง (นครศรีธรรมราช), จำปาป่า (สุราษฎร์ธานี), มณฑาดอย

ลักษณะทั่วไป :

ต้น : เป็นไม้ยืนต้น ลำต้นขนาดกลาง ลำต้นกลมสูงประมาณ ๒๐ ฟุต มีสีน้ำตาลปนขาวเล็กน้อย กิ่งเปราะ เรือนยอดเป็นพุ่มโปร่ง ยอดอ่อนมีหูใบหุ้ม ลำต้นและกิ่งมีเส้นค้ำว้นเป็นรอย และมีตุ่มเล็กๆ

ใบ : ใบเดี่ยวสีเขียวใหญ่เป็นมัน เรียงเวียนสลับ แผ่นใบรูปรีแกมขอบขนาน ถึงรูปใบหอก กว้าง ๔ - ๑๐ ซม. ยาว ๕ - ๒๐ ซม. ปลายใบแหลม ใบกว้างประมาณ ๕ นิ้ว ยาวประมาณ ๑๐ นิ้ว โคนใบกลม มน หรือสอบ เส้นแขนงใบ ๑๖ - ๒๐ คู่ ก้านใบยาว ๒ - ๔ ซม. ใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ท้องใบมีขนอ่อนด้านล่าง

ดอก : ดอกเป็นดอกเดี่ยว มีขนาดใหญ่กว่าดอกจำปี มีสีเหลืองอมส้ม ออกตามง่ามใบ กลีบดอกยาว มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอกรวมกัน ๑๒ - ๑๕ กลีบ กลีบด้านนอกรูปหอกกลับ ยาว ๔.๔ - ๕ ซม. กว้าง ๑ - ๑.๕ ซม. ปลายเรียวแหลม

กลีบดอกชั้นในสั้นและแคบกว่าชั้นนอก เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก มีขนาดใหญ่กว่าดอกจำปี มีสีเหลืองอมส้ม รังไข่รวมกันเป็นแท่งสีเขียวอ่อน ยอดแหลมคล้ายฝักข้าวโพดเล็กๆ ก้านดอกยาว ๑ - ๒ ซม. เวลอบานกลีบใหญ่โค้งงอเข้าภายในดอก ไม่บานกระจายแบบดอกจำปี

ฝัก/ผล : รูปรี หรือรูปไข่ เปลือกแข็ง ขนาดยาว ๑ - ๒ ซม. ออกเป็นกลุ่ม เปลือกผลมีจุดสีขาวขรุขระโดยรอบ ผลแก่สีน้ำตาล แตกด้านข้าง

เมล็ด : เมล็ดสีดำ ค่อนข้างกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๐.๕ ซม. เยื่อหุ้มเมล็ดสีแดงส้ม

การขยายพันธุ์ : ตอนกิ่ง

ประโยชน์ : ไม้ประดับ ดอกใช้แต่งกลิ่นเครื่องสำอาง ใช้ร้อยมาลัย เป็นพืชสมุนไพร เนื้อไม้ใช้ก่อสร้างบ้านเรือน และเครื่องใช้ต่างๆ

ถิ่นกำเนิด : จีน อินเดีย ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย

สรรพคุณทางยา : เปลือกต้น ฝาดสมาน แก้ไข้ เป็นยาถ่าย รากแห้งและเปลือกหุ้มราก ผสมกับนมสำหรับบ่มฝี ดอก ขับลม ขับปัสสาวะใช้แก้วิงเวียน อ่อนเพลีย หน้ามืดตาลาย ไรศเรื้อน ใบ แก้โรคประสาท แก้ปวด เนื้อไม้ บำรุงประจำเดือนสตรี ผล บำรุงธาตุ แก้คลื่นเหียน แก้ไข้ ขับปัสสาวะ แก้แผลที่เท้าและเท้าแตก เมล็ด บำรุงธาตุ แก้คลื่นเหียนอาเจียน ขับปัสสาวะ แก้แผลที่เท้าและเท้าแตก ยาง แก้ริดสีดวง

ต้นพะยอมทรงปลูก

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการนี้ได้เสด็จไปยังวนอุทยานเขาท่าเพชร เพื่อทรงสักการะพระธาตุศรีสุราษฎร์ และทรงปลูกต้นพะยอมไว้เพื่อเป็นสิริมงคลแก่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

และในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ เพื่อทรงประกอบพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และทรงปลูกต้นเคี่ยม ต้นไม้ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานีไว้เป็นที่ระลึกเขาท่าเพชร จึงถือเป็นสถานที่แห่งประวัติศาสตร์ ความเป็นสิริมงคลและทรงคุณค่ายิ่งสำหรับชาวสุราษฎร์ธานี และมีความเชื่อกันว่าหากใครได้มาสักการะพระธาตุศรีสุราษฎร์ และขอพรอันใดก็จะได้ตามประสงค์ สังเกตได้จากการที่มีผู้คนเดินแห่ผ้าขึ้นไปห่มพระธาตุตามที่ได้บนบานเอาไว้อยู่เสมอ

พฤกษศาสตร์ “ต้นพะยอม”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Shorea Roxburghii G. Don

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่อสามัญ : White meranti, Phayom

ชื่อพื้นเมือง : พะยอม, กะยอม, แคน, เชียงเขียว, พะยอมดง, ยางหยอก, สุครม

ลักษณะทั่วไป : ต้นพะยอม เป็นไม้ยืนต้นโบราณ สูงขนาด ๑๕ - ๓๐ เมตร ทรงพุ่มกลม เปลือกสีเทาเข้ม แตกกิ่งร่องตามยาว แตกกิ่งจำนวนมาก

ใบ : เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ

ดอก : ออกดอกช่อใหญ่สีขาว มีกลิ่นหอม ออกตามกิ่งและที่ปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก กลีบเลี้ยงมี ๕ กลีบ โคนเชื่อมติดกัน เมื่อดอกย่อยบานมีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑-๒ ซม. ออกดอกพร้อมกันทั้งต้น ในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์

การปลูก : พะยอมเป็นไม้ที่ชอบดินทรายหรือดินที่ระบายน้ำดี เมื่อปลูกในดินเหนียวและจะพบว่าออกดอกน้อยมาก ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด และการตอนกิ่ง

ประโยชน์ : เนื้อไม้ไปใช้ในการก่อสร้าง เช่น ใช้ทำหมอนรองรางรถไฟ ฝืน เป็นต้น

สรรพคุณทางยา : เปลือกต้น รสฝาด ต้มดื่มแก้ท้องร่วง แก้อาเจียน อักเสบ ผื่นทาสมาเนบาดแผล ชำระแผลพุพอง น้ำตาลสดกันบูด ดอก รสหอมสุขุม ประุงเป็นยาแก้ลม บำรุงหัวใจ ลดไข้ สามารถนำไปประกอบอาหารได้

ต้นยางนาทรงปลูก

๓๐

“ต้นยางนา” ทรงปลูก

ณ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน แปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อเสด็จผ่านอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ทอดพระเนตรสองข้างทางเห็นต้นยางขนาดใหญ่ขึ้นเป็นจำนวนมาก ทรงมีพระราชดำริที่จะสงวนป่ายางนี้ไว้ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีราษฎรเข้าไปทำไร่ทำสวน ในบริเวณดังกล่าวมาก จะต้องจ่ายเงินทดแทนในการจัดหาที่ใหม่ เมื่อไม่สามารถดำเนินการได้ตามพระราชประสงค์จึงทรงทดลอง ปลูกต้นยางเอง โดยทรง

เพาะเมล็ดยางที่เก็บจากต้นยางนาในเขตอำเภอท่ายาง ในกระถางบนพระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล หัวหิน และทรงปลูกต้นยางนาเหล่านั้นในแปลงทดลองป่าสาธิตใกล้พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา พร้อมข้าราชการ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๐๔ จำนวน ๑,๐๙๖ ต้น ซึ่งเป็นวันคล้ายวันประสูติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ต้นยางที่ท่ายาง ณ วันนี้ลดลงเกือบจะสูญพันธุ์ แต่พันธุกรรมของยางนาเหล่านั้น ยังได้รับการอนุรักษ์ไว้ได้ที่สวนจิตรลดา

พฤกษศาสตร์ “ต้นยางนา”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Dipterocarpus alatus Roxb. ex G. Don

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่อสามัญ : Yang, Gurjan or Garjan, Keruing

ชื่ออื่น : กาทील (เขมร-ปราจีนบุรี), ขะยาง (ชาวนน-นครราชสีมา), เคาะ (กะเหรี่ยง-เชียงใหม่), จะเตี้ยล (เขมร), ชันนา ยางตั้ง (ชุมพร), ทองหลัก (สระบุรี), ยาง ยางขาว ยางแม่น้ำ ยางหยวก ยางนา (ทั่วไป), ยางกุง (ลาว), ยางควาย (หนองคาย), ยางเนิน (จันทบุรี), ราลอย (ส่วยสุรินทร์), ลอยด์ (ไซ-นครพนม)

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่สูงถึง ๕๐ เมตร ไม้ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกเรียบหนาสีเทา โคนต้นมีพูพอน เรือนยอดเป็นพุ่มกลม

ใบ : เป็นใบเดี่ยว รูปไข่แกมรูปหอกกว้าง ปลายใบสอบเรียว เนื้อใบหนา

ดอก : สีชมพู ออกเป็นช่อสั้นๆ สีน้ำตาล กลีบดอกมี ๕ กลีบ โคนกลีบประสานเหลื่อมกัน ปลายกลีบบิดเวียนตามกันแบบกังหัน เกสรเพศผู้มี ๒๕ อัน รังไข่มี ๓ ช่อง ออกดอกระหว่างเดือนมีนาคม-เดือนพฤษภาคม

ผล : เป็นผลแห้งทรงกลม มีครีบตามยาว ๕ ครีบ ปีกยาว ๒ ปีก

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด

สภาพที่เหมาะสม : เจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินแทบทุกชนิด เป็นไม้กลางแจ้ง

ถิ่นกำเนิด : ป่าดงดิบ และตามที่ต่ำชุ่มชื้นใกล้แม่น้ำลำธารทั่วไป

ต้นมะม่วงป่าทรงปลือก

๓๑ | “ต้นมะม่วงป่า” ทรงปลูก ณ สวนหลวง ร.๙ แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

วันอังคารที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ เวลา ๑๕.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ และพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา จากพระ

ตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเปิดสวนหลวง ร.๙ แขวงหนองบอน เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นมะม่วงป่า และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นมะม่วง น้ำดอกไม้ไว้เป็นที่ระลึก

ชื่อภาษาไทย
ชื่อวิทยาศาสตร์
ชื่อสามัญ
ชื่ออื่น ๆ (ชื่อพื้นเมือง)

พฤกษศาสตร์ “ต้นมะม่วงป่า”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mangifera coloneura* Kurz

ชื่อวงศ์ : ANACARDIACEAE

ชื่อพื้นเมือง : มะม่วงป่า, มะม่วงพรวน, มะม่วงเทพรส

ลักษณะทั่วไป :

ต้น : ลำต้นตั้งตรง สูงตั้งแต่ ๕ - ๒๔ ม. พุ่มกว้าง ๕ - ๓๕ ม. สีของลำต้นเมื่ออ่อนจะมีสีน้ำตาลปนเขียว เมื่อแก่จะเป็นสีเทา แตกเป็นสะเก็ด

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนก ใบอ่อนสีน้ำตาลปนแดง เขียว ใบแก่เขียวแก่ กว้าง ๓.๕ - ๙ ซม. ยาว ๑๒ - ๓๘ ซม. การเรียงตัวเรียงสลับกัน

ดอก : ดอกสีขาว หรือเหลืองอ่อน กลีบเลี้ยงแยก ๔ - ๕ กลีบ มีกลิ่นหอม

ผล : ผลมีเนื้อเมื่อดิบจะมีสีเขียว ผลแก่จะมีสีเหลือง รสชาติแต่ละพันธุ์จะแตกต่างกัน เปรี้ยว หวานมัน กรอบ

เมล็ด : มีลักษณะแบน สีขาวหรือเหลือง

การกระจายพันธุ์ : พบทั่วทุกภาค

การขยายพันธุ์ : ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ดทาบกิ่ง การติดต่อกิ่ง หรือการเปลี่ยนยอด

ประโยชน์ : ผล ช่อดอก และยอดอ่อนใช้รับประทานได้ เนื้อไม้ใช้ก่อสร้าง ทำเครื่องเรือน เครื่องเฟอร์นิเจอร์ และด้ามเครื่องมือเครื่องใช้ได้ดี

ผลอ่อน : มีวิตามินซีป้องกันโรค

ผลสุก : ต้านอนุมูลอิสระ ป้องกันมะเร็ง และต้านความชรา ใบอ่อนใช้เป็นผักสด

ต้นก้านเกราทรงปลุก

๓๒

“ต้นก้นเกรา” ทรงปลูก ณ โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

พระราชกรณียกิจ :

วันศุกร์ที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ เวลา ๑๕.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตไปทรงเปิดอาคารเรียน โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ในพระบรมราชูปถัมภ์ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงศีลจบแล้ว นายแพทย์ บุญสม มาร์ติน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กราบบังคมทูลถวายรายงานเกี่ยวกับกิจการของ

โรงเรียนฯ ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินไปยังอาคารเรียนหลังใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกดปุ่มเปิดแพรผ้าคลุมป้ายอาคารเรียนบงกชมาศ แล้วเสด็จขึ้นอาคารเรียน เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมของนักเรียน ในโอกาสนั้น คุณหญิงบุญเจือ ไชยภักดิ์ สมาชิกกิตติมศักดิ์ของสมาคมผู้ปกครองและครูราชวินิตบางแก้ว กราบบังคมทูลเบิกคณะกรรมการสมาคมฯ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เสร็จแล้วเสด็จลงจากอาคารเรียน ในโอกาสนี้ทรงปลูกต้นก้นเกราไว้เป็นที่ระลึก จากนั้น เสด็จกลับเข้าพลับพลาพิธี

ต้นกันเกราในวรรณคดีไทย

“ที่เชิงเขาเหล่าพันธุ์มิ่งไม้
รกฟ้าขานางยางตะเคียน
สนสักกรักขีตันท่ายาน
ปรางปฐประค่อมุกมัน

ลมพัดกวัดไกวอยู่หันเหียน
กันเกราตระเบาตระเบียนแลชิงชั้น
ฉนวนฉนวนคล้าคลักจักจั่น
เหียงหันกะเพราสะเดาแดง”

เสภาขุนช้างขุนแผน

พฤกษศาสตร์ “ต้นกันเกรา”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Fragraea fragrans* Roxd

ชื่อวงศ์ : GENTIANACEAE

ชื่อสามัญ : *Fragraea* Thumb.

ชื่อพื้นเมือง : ตำเสา(ไทย เกาะพ้งัน ตรัง) ทำเสา (นราธิวาส) มันปลา (กบินทร์บุรี) เป็นต้น

ลักษณะทั่วไป : เป็นไม้ที่มีรูปทรงต้นเปลาตรง เรือนยอดเป็นรูปเจดีย์ มีใบเขียวตลอดปีให้ร่มเงาได้ดี เป็นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ไม้ผลัดใบ สูง ๘ - ๓๐ ม. เป็นพันธุ์ไม้ที่ทรงต้นสวย ฤดูออกดอกทางภาคใต้อยู่ช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม แต่ทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม ผลกลมเล็ก ขนาดประมาณ ๖ มม. เมื่อสุกสีเหลืองอมส้ม หรือแดงอมส้ม เนื้อไม้ละเอียดสีเหลืองอ่อน แข็งแรงทนทาน ใช้ทำสิ่งปลูกสร้าง ทำเครื่องเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ได้ดี แก่นและเปลือกใช้เป็นสมุนไพร จัดเป็นพันธุ์ไม้ที่มีค่าควรปลูกเป็นอย่างยิ่ง และพบขึ้นตามธรรมชาติเกือบทุกภาคของประเทศ เป็นไม้ท้องถิ่นแถบเอเชียตอนใต้

ดอก : ออกเป็นช่อ แบบช่อแยกแขนงตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง ยาว ๕ - ๑๐ ซม. ก้านดอกสั้นๆ มีดอกออกหนาแน่นเป็นกระจุกบนช่อสั้นๆ ที่ปลายกิ่ง ดอกกลิ่นหอมเย็นๆ เมื่อดอกเริ่มบานจะสีขาว ต่อมาจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ใกล้จะร่วงสีเหลืองเข้มขึ้น

ผล : ผลกลมมีเนื้อขนาดเล็กรวมกันเป็นช่อดอก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๖ - ๘ มม. มีติ่งแหลมสั้นๆ อยู่ตรงปลาย

สุด ผลแก่ไม่แตก เมื่อแก่เต็มที่จะเปลี่ยนเป็นสีแดงเลือดนก

การขยายพันธุ์ : นิยมเพาะกล้าจากเมล็ด การปักชำทำได้

ประโยชน์ : ด้านสมุนไพร และสรรพคุณคือ เปลือกบำรุงโลหิต แก้ผิวหนัง พุพอง ปวดแสบปวดร้อน ขับลม แก้ไข้ แก้ปวดตามข้อ และเป็นยาอายุวัฒนะได้อีกด้วย เป็นไม้ที่ จะพบมากในพื้นที่ จันทบุรี ชุมพร และตราด คนโบราณแถบนี้ จะเอาแก่นต้นกันเกรา มาทำไม้ค้ำพริกไทย หมายถึง เอาไม้แก่น มาตั้งเป็นเสาให้ต้นพริกไทยเลื้อยเกาะ ที่ต้องเอาเป็นไม้ตะเกรา หรือกันเกราก็เพราะแก่นไม้ชนิดนี้ แข็งมากอยู่ได้หลายๆ ปี โดยไม่ผุแม้แต่บ้านโบราณก็ยังใช้แก่นไม้ที่ปูพื้นบริเวณที่ชำระล้าง เพราะความทนทานนั่นเอง

คนโบราณเชื่อว่า : บ้านใดปลูก ต้นกันเกราไว้ประจำบ้าน จะช่วยป้องกันภัยอันตรายต่างๆ และกันเกราเป็น ๑ ใน ๙ ชนิดต้นไม้ที่คนไทยใช้สร้างบ้านเวลาลงเสาเอก ต้นกันเกราทางภาคใต้ เรียกว่า “ตำเสา” หรือ “ทำเสา” แต่ทางภาคอีสาน เรียกว่า “มันปลา” เป็นไม้ต้นสูงใหญ่แข็งแรง ใบดกทึบหนา สีเขียวแก่เป็นมัน ขอบขึ้นในที่แล้งหรือในที่ๆ มีฝนชุก เวลาที่มีดอก มักออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง มีสีเหลืองนวลอมแสดเล็กน้อย ช่อคล้ายๆ ช่อเข็มหรือดอกอโศก มีกลิ่นหอมระรื่นทั้งวัน ชวนดมมาก ไม้พันธุ์นี้โตช้า ใช้ปลูกเพาะจากเมล็ดมากกว่าอย่างอื่นกันเกรา ยังถูกเรียกขานให้เป็น “ต้นภราดรภาพ” ซึ่งเป็นสื่อศีลธรรม หมายถึง ความเท่าเทียมกันในสิทธิมนุษยชนของผู้คน

ต้นศรีตรังทรงปลูก

๓๓

“ต้นศรีตรัง” ทรงปลูก ณ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร

พระราชกรณียกิจ :

วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๑๗.๕๘ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากชั้น ๑๖ อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลศิริราช ไปยังบริเวณ สนามหญ้าด้านซ้ายและด้านขวาของลานพระราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงปลูกต้น “ศรีตรัง” พร้อมทรงพรวนดินรดน้ำต้นศรีตรัง ให้เป็นสิริมงคลแก่โรงพยาบาลศิริราชจำนวน ๒ ต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีสีพระพักตร์สดใส ทรงฉลองพระองค์ด้วยแจ็กเก็ตสีขาว มีตราสัญลักษณ์ ๘๔ พรรษา ด้านซ้ายของเสื้อที่ฉลองพระองค์ด้วยเสื้อเชิ้ต ปลายสีขาวดำ ทรงสวมพระสนับเพลาสีดำฉลองพระบาทสีดำ พระหัตถ์ทรงจูงคุณทองแดง สุนัขทรงเลี้ยงเสด็จประทับ รถม้าเป็นพระที่นั่ง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ รศ.นพ.ประดิษฐ์ ปัญจวีณิน หัวหน้าสำนักงานศูนย์โรคหัวใจสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้ถวายการเข็นรถพระที่นั่งเสด็จ พระราชดำเนินพร้อมด้วย ศ.คลินิก นพ.ธีรวัฒน์ กุลทนันทน์ คณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ตลอดเส้นทางเสด็จ ได้มีประชาชนมาเฝ้าทูลละออง อู้อิสพระบาทอย่างเนืองแน่น พร้อมเปล่งเสียงทรงพระเจริญ ดังกึกก้องพร้อมโบกสะบัดธงตรา ภปร. และธงชาติด้วยความจงรักภักดี โดยพระองค์ทรงโบกพระหัตถ์พร้อมแย้ม พระสรวลให้กับประชาชนที่เฝ้าฯ รับเสด็จ สร้างความปลื้มปิติ ที่ได้ชื่นชมพระบารมียิ่งนัก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ทรงปลูก

ต้นศรีตรัง

ณ สนามช้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระบรมราชชนก

๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๑๘.๐๕ น.

พฤกษศาสตร์ “ต้นศรีตรัง”

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Jacaranda obtusifolia* H.B.K. subsp. *rhombifolia* (G.F.W.Meijer) Gentey.

ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อสามัญ : Jacaranda

ชื่ออื่น : แคนฝอย (กรุงเทพฯ)

ลักษณะทั่วไป : ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง ๔ - ๑๐ ม. ผลัดใบ เรือนยอดโปร่ง เปลือกสีน้ำตาลอมขาว แตกออกเป็นแผ่นบาง ตามยาวคล้ายกระดาษ มีถิ่นกำเนิดในแถบอเมริกาใต้ จะออกดอกประมาณเดือน มกราคม - มีนาคม เป็นผลประมาณเดือน เมษายน - พฤษภาคม

ใบ : เป็นใบประกอบแบบขนนก ๒ ชั้น เรียงตรงกันข้าม ใบย่อย ๑๒ - ๒๑ คู่ เรียงตรงข้าม ใบรูปขอบขนาน แกมรูปเหลี่ยมข้าวหลามตัด มีขนาดเล็ก กว้าง ๐.๕ - ๐.๗ ซม. ยาว ๑ - ๑.๕ ซม. ปลายใบแหลม โคนใบเบี้ยว เส้นแขนงใบข้างละ ๔ - ๕ เส้น ก้านใบหลักยาว ๗ - ๑๑ ซม. ก้านใบประกอบยาว ๔ - ๘ มม. ไม่มีก้านใบย่อย

ดอก : สีม่วงอ่อน มีกลิ่นหอมอ่อน ออกเป็นช่อแบบกระจุกแยกแขนงตามกิ่งและซอกใบ โกล่ปลายกิ่ง ช่อดอกยาว ๕ - ๙ ซม. กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดสีม่วงเข้มปลายแยก ๕ แฉก ดอกบานเต็มที่กว้าง ๑.๕ - ๒.๕ ซม.

ผล : เป็นผลแห้ง แตกเป็นฝักสีน้ำตาลอ่อน กว้าง ๑ - ๑.๕ ซม. ยาว ๒ - ๒.๕ ซม. เมล็ดมีปีกจำนวนมาก

ประโยชน์ : ปลูกเป็นไม้ประดับ ต้นศรีตรังมีอยู่ ๒ ชนิดด้วยกัน คือ

๑. ชนิดที่มีช่อดอกเกิดที่ปลายยอด มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Jacaranda minosifolia* D.Don

๒. ชนิดที่มีช่อดอกเกิดที่ซอกใบตามกิ่งและปลายยอด มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Jacaranda filicifolia* D.Don ชนิดที่นิยมปลูกกันโดยทั่วไปในประเทศไทยได้แก่ชนิดที่ ๒ (*Jacaranda filicifolia* D.Don)

พระราชวังสนามจันทร์ สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต นำเข้ามาปลูกที่จังหวัดตรังเป็นที่แรกเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีก่อน จึงได้ชื่อว่าศรีตรัง ในอดีต ศรีตรัง เคยเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยมหิดล และมีปลูกไว้ที่โรงพยาบาลศิริราชก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นต้นกันภัยในปัจจุบัน

พระราชกรณียกิจทรงปลูกต้นไม้ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๓๔. “ต้นประดู่” ทรงปลูก ณ วนอุทยานสกุโณทยาน (น้ำตกวังนกแอ่น) ต.วังนกแอ่น อ.วังทอง จ.พิษณุโลก

วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นประดู่ไว้ในคราวเสด็จประพาสสวนวนอุทยานวังนกแอ่น (ชื่อขณะนั้น) และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม “สกุโณทยาน” แทน “วังนกแอ่น” ซึ่งขณะนั้นทางวนอุทยานสกุโณทยาน ได้นำเมล็ดพันธุ์ไม้ทรงปลูกดังกล่าว มาเพาะพันธุ์ เพื่อแจกจ่ายให้ผู้สนใจนำไปปลูกเพื่อเป็นสิริมงคลแก่สถานที่ของตน

๓๕. “ต้นพระศรีมหาโพธิ์” ทรงปลูก ณ วัดธรรมิการาม จ.ประจวบคีรีขันธ์

วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชศรัทธาพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุ ตามที่เจ้าอาวาสวัดธรรมิการาม ทูลขอ พร้อมทั้งทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบรรจุในพระสถูปเจดีย์ บนยอดเขาช่องกระจก ลั่นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินถึงมณฑลพิธี เวลา ๐๗.๓๐ น. พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุแก่เจ้าอาวาส แล้วเสด็จพระราชดำเนินขึ้นบันไดไปยังพระเจดีย์บนยอดเขา และทรงประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุบนบุษบกในพระเจดีย์ ต่อจากนั้น ทรงปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่ฐานพระโพธิ์บนยอดเขานี้ สัมฤทธิ์พระราชพิธีตามวันเวลานับเป็นอุดมมงคล และเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ชาวประจวบคีรีขันธ์เป็นลั่นเกล้าลั่นกระหม่อมฯ

๓๖. “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ วัดอัมพวันเจติยาราม อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดผ้าพระกฐินต้น ที่วัดอัมพวันเจติยาราม อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปลูกต้นโพธิ์และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงปลูกต้นจันทน์ไว้เป็นที่ระลึก

๓๗. “ต้นศรีตรัง” ทรงปลูก ณ สวนรุกขชาติธารโบกขรณี จ.พังงา

วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจาก จ.พังงา ไปประทับ ณ สวนรุกขชาติธารโบกขรณี จ.พังงา ทั้งสองพระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธยที่หินปากถ้ำน้ำลอดด้านขวามือ และได้ทรงปลูกต้นศรีตรังไว้ในสวนรุกขชาติแห่งนี้ด้วย

๓๘. “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ พระอุโบสถหลังเก่า วัดเทวสังฆาราม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายพระกฐินต้น และพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตประทับพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ที่ฐานผ้าทิพย์พระพุทธรูป นับได้ว่าเป็นพระพุทธรูป ภ.ป.ร. องค์แรกของประเทศไทย ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกต้นโพธิ์ ณ พระอุโบสถหลังเก่า วัดเทวสังฆาราม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

๓๙. “ต้นพระศรีมหาโพธิ์” ทรงปลูก ณ หอพระพุทธสิหิงค์ สนามหน้าศาลากลาง จ.ชลบุรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดหอพระพุทธสิหิงค์ เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๐๙ ในการนี้ ทรงปลูกต้นโพธิ์ศรีมหาโพธิ์ในบริเวณหอพระ เพื่อความร่มเย็นเป็นสิริมงคล หลังจากนั้นวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปถวายนมัสการพระพุทธรูปสิหิงค์อีกครั้งหนึ่ง จากนั้นได้ทอดพระเนตรต้นพระศรีมหาโพธิ์ และการจัดสร้างศาลารายรอบหอพระพุทธรูปสิหิงค์

๔๐. “ต้นราชพฤกษ์” ทรงปลูก ณ บริเวณด้านหน้าที่ประทับ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนยะลา จ.ยะลา

วันที่ ๓๑ มกราคม - ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรมเนื่องในวโรกาสเสด็จเยี่ยมพสกนิกรในจังหวัดภาคใต้ ที่ประสูติทุกภักย์ ในการนี้ ทรงปลูกต้นราชพฤกษ์บริเวณด้านหน้า ที่ประทับ ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนยะลา

๔๑. “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ วัดพระแท่นดงรังวรวิหาร จ.กาญจนบุรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการพระแท่นดงรัง ๒ ครั้ง คือ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๒ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในวันวิสาขบูชา ทรงวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถหลังใหม่ ทรงลงพระปรมาภิไธยบนแผ่นศิลา จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นโพธิ์ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูก ต้นรัง และเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ เสด็จพระราชดำเนินไป ทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถและเททองหล่อพระประธานและพระพุทธรูปจำลอง ณ วัดพระแท่นดงรังวรวิหาร หรือพระแท่นดงรัง จ.กาญจนบุรี

๔๒. “ต้นขนุน” ทรงปลูก ณ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ ห้วยไผ่ จ.พะเยา

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทีโครงการแก้ไขปัญหาคะเทียมตกต่ำพื้นที่บ้านทุ่งกระเทียม ต.ห้วยไผ่ ในการนี้ทรงปลูกต้นขนุนไว้เป็นที่ระลึกที่กองชาวเขาอาสาสมัครที่ ๑๑ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นค่ายกองร้อยทหารพรานที่ ๓๑๐๖ จนปัจจุบันเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว ปัจจุบัน คือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ ห้วยไผ่ จ.พะเยา

๔๓. “ต้นประดู่แดง” ทรงปลูก ณ บริเวณแท่นศิลาจารึก เขื่อนจุฬาภรณ์ จ.ชัยภูมิ

วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยรถยนต์พระที่นั่งจากที่ประทับบริเวณเขื่อนจุฬาภรณ์ ไปทรงปลูกต้นประดู่แดง ต้นเสลา ต้นกัลปพฤกษ์ และต้นพิกุล โดยลำดับ ณ บริเวณแท่นศิลาจารึกเขื่อนจุฬาภรณ์ เสร็จแล้วเสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังลานเฮลิคอปเตอร์ในบริเวณเขื่อน ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ และผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และภริยาที่มารอเฝ้าฯ ส่งเสด็จ โดยทั่วถึงกัน

๔๔. “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ วัดเขาพระ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี

วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระราชวังไกลกังวล ไปทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถ ณ วัดเขาพระ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี และทรงเยี่ยมราษฎร ภายหลังจากทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถและทรงปลูกต้นโพธิ์

๔๕. “ต้นทองกวาว” ทรงปลูก ณ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินถึงคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เวลา ๑๗.๑๕ น. อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะบดีคณะเกษตรศาสตร์ เฝ้าฯ รับเสด็จ และกราบบังคมทูลถวายรายงานกิจการของคณะ ผู้แทนของแผนกวิชาต่างๆ ได้เฝ้าฯ น้อมเกล้าฯ ถวายไก่ กระต่าย เพื่อเป็นพันธุ์พระราชทานและน้อมเกล้าฯ ถวายไข่ไก่ และผลิตภัณฑ์จากผลไม้ แล้วเสด็จไปทรงปลูกต้นทองกวาว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ต่อจากนั้นเสด็จไปทอดพระเนตรแปลงปลูกผักของนักศึกษาปีที่ ๑ และทอดพระเนตรโครงการปลูกพืชหมุนเวียน

๔๖. “ต้นสนสองใบ” ทรงปลูก ณ บริเวณสถานีเพาะชำกล้าไม้ อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช อ.แม่สอด จ.ตาก

วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นสนสองใบไว้ที่ อ.แม่สอด จ.ตาก บริเวณสถานีเพาะชำกล้าไม้ (อ่องแล่ง) ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ในอดีต ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ดูแลรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช จ.ตาก

๔๗. “ต้นพลับ” ทรงปลูก ณ บริเวณสำนักสงฆ์ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๑๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านแม่สาใหม่ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานผ้าห่มแก่เจ้าหน้าที่โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา พระราชทานสมุด และดินสอแก่ครูใหญ่ เพื่อนำไปแจกนักเรียนโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๗ จำนวน ๕๐ คน และแก่นักศึกษาโครงการศึกษาผู้ใหญ่ ๒๐ คน และพระราชทานผ้าแก่นายปายิ่ง แซ่เผ่า ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปแจกจ่ายแก่ผู้ยากจน แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรไร้กาแพ ต่อจากนั้นเสด็จฯ ไปยังสำนักสงฆ์ ถวายผ้าห่มและปัจจัย แล้วทรงปลูกต้นพลับและต้นบัวในบริเวณสำนักสงฆ์ แล้วเสด็จฯ ไปยังปะรำพิธีในบริเวณโรงเรียน ซึ่งเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการพระราชทานขนมแก่เด็กชาวบ้าน และได้มีพระราชปฏิสันถารกับข้าราชการฝ่ายจังหวัดเป็นเวลาอันสมควร แล้วจึงเสด็จฯ กลับ

๔๘. “ต้นราชพฤกษ์” ทรงปลูก ณ วัดพานิชธรรมิการาม ต.หนองเต่า อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทรงประกอบพิธียกข่อฟ้าเอกอุโบสถ วัดพานิชธรรมิการาม ต.หนองเต่า อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี โดยได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาจึงเสด็จฯ ไปยังวัดพานิชธรรมิการาม ทรงประกอบพิธียกข่อฟ้าอุโบสถ และทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ แล้วเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎร

๔๙. “ต้นบุญนาค” ทรงปลูก ณ วัดพระพุทธ ต.พร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๑๗ เวลา ๑๗.๒๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงวัดพระพุทธ ต.พร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส ได้มีพระราชดำรัสกับพระครูโพธิ์โรจนศาสนกิจ เจ้าอาวาสวัดพระพุทธ เกี่ยวกับความทุกข์สุขของราษฎรและเจ้าอาวาสได้ถวายกริชโบราณแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑ เล่ม ต่อจากนั้นเสด็จไปทรงปลูกต้นบุญนาค และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จไปทรงปลูกต้นจันทน์ ก่อนเสด็จขึ้นไปยังบริเวณกุฏิ ก่อนเสด็จลงมาทรงเยี่ยมราษฎรตลอดจนบุคคลที่มีเชื้อชาติไทยจากรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งได้มาร่วมเฝ้าฯ รับเสด็จอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎรและบุคคลต่างๆ อย่างใกล้ชิด และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์ที่โดยเสด็จพระราชดำเนินทำการตรวจรักษาผู้ป่วย สมควรแก่เวลาแล้วจึงเสด็จฯ กลับ

๕๐. “ต้นอบเชย และต้นพญาเสือโคร่ง” ทรงปลูก ณ สนามหน้าที่ทำการหน่วยปรับปรุงต้นน้ำห้วยขุนคอง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๓.๑๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขยับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ ไปยังหน่วยปรับปรุงต้นน้ำขุนคอง ต.คอง และทรงเยี่ยมหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จังหวัดเชียงใหม่ อ.เชียงดาว ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับรองอธิบดีกรมป่าไม้ เกี่ยวกับความสำคัญของการปลูกต้นไม้ประเภทต่างๆ เพื่อบำรุงสภาพดินให้ชุ่มชื้นเป็นแหล่งของต้นน้ำ ให้ราษฎรได้เก็บผลบริโภค และได้มีไม้พิน ตลอดจนมีไม้พันธุ์สำหรับประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรม โอกาสนี้ ทรงปลูกต้นอบเชยและต้นพญาเสือโคร่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกต้นบุญนาค ณ สนามหน้าที่ทำการหน่วยปรับปรุงต้นน้ำห้วยขุนคอง แล้วทรงพระดำเนินไปทอดพระเนตรบ้านพักของเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ และทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ ณ บริเวณนั้น

๕๑. “ต้นกาสะลอง (ปีบ)” ทรงปลูก ณ วัดป่าพระธาตุเขาน้อย อ.บ้านคา จ.ราชบุรี

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นกาสะลอง (ปีบ) เมื่อครั้งเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านคา ณ วัดป่าพระธาตุเขาน้อย อ.บ้านคา จ.ราชบุรี โดยทางวัดได้ล้อมรั้ว และจัดทำเป็นสถานที่สำหรับให้ประชาชนได้มาเยี่ยมชม

๕๒. “ต้นราชพฤกษ์” ทรงปลูก ณ หุ่นศรีเมือง จ.อุบลราชธานี

วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อประทับเครื่องบินแอฟโรพระที่นั่งไปยังจังหวัดอุบลราชธานี เวลา ๑๔.๔๕ น. เสด็จฯ ไปทรงประกอบพิธีสมโภชหลักเมือง จ.อุบลราชธานี ณ ที่นั้น นายเดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี กราบบังคมทูลรายงานและกราบบังคมทูลเบิกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเฝ้าฯ จากนั้น เสด็จเข้าประพาสพระสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธนาราชบพิตร แล้วเสด็จขึ้นศาลหลักเมือง ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทอง ทรงผูกผ้าสีชมพู ทรงผูกพวงมาลัยหลักเมือง พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปิดทอง และทรงผูกพวงมาลัยหลักเมือง เสร็จแล้วสิ้นเกล้าทั้งสองพระองค์เสด็จไปทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ ที่มุมศาลาหลักเมืองสี่ทิศ

๕๓. “ต้นแมคคาเดเมีย” ทรงปลูก ณ โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สา ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๒.๒๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังหน่วยสาธิตการจัดการลุ่มน้ำ โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่สา ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ผู้อำนวยการโครงการฯ ฝ่ายสหประชาชาติ กราบบังคมทูลรายงาน จากนั้นทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงไม้ผลพืชตระกูลถั่ว และพืชตระกูลหญ้าตามไหล่เขาที่มีความลาดชัน ต่อจากนั้นทรงพระดำเนินไปยังบริเวณหน้าที่ทำการหน่วยฯ เพื่อทรงปลูกต้นแมคคาเดเมีย เสร็จแล้วจึงประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน ครั้นทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไป

๕๔. “ต้นอบเชย” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๓.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขั้รถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ถึงโครงการหลวงพัฒนาป่าไม้ หน่วยที่ ๑ ห้วยทุ่งจ้อย ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง พระราชทานเลือกกำหนดแก่น้ำที่กรมป่าไม้ พระราชทานผ้าห่มและเมล็ดพันธุ์ฝักสำหรับนำไปแจกจ่ายแก่คนงานของโครงการฯ หน่วยต่างๆ ที่ประจำอยู่ ณ ห้วยทุ่งจ้อย หม่อนนางเกต กิวคอกหมา และห้วยน้ำดัง ในเขตตำบลป่าแป๋ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นอบเชย และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นพญาเสือโคร่ง ณ บริเวณที่ทำการโครงการ

๕๕. “ต้นประตูเหลือง” ทรงปลูก ณ วัดวังทองวราราม อ.วังทอง จ.พิษณุโลก

วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียนวังทองพิทยาคม ต.ชัยนาม อ.วังทอง จ.พิษณุโลก ทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาประธาน ในการนี้ พระปลัดทองหล่อ จิตตมโน เจ้าอาวาส ถวายพระพุทธรูปบูชา และพระเครื่องแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้น เสด็จออกจากอุโบสถกลับไปยังหน้าพลับพลาพิธี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นประตูเหลือง แล้วเสด็จเข้าพลับพลาพิธี ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก

๕๖. “ต้นบุญนาคน” ทรงปลูก ณ วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงประกอบพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และทรงวางศิลาฤกษ์ ตึกวิปัสสนาชาวต่างประเทศ ณ วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นบุญนาคนที่บริเวณหน้าตึกวิปัสสนาชาวต่างประเทศ แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าสู่อาคารเปรียญ

๕๗. “ต้นตะเคียนทอง” ทรงปลูก ณ บริเวณสวนริมกำแพงเมืองเก่า อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ จากที่ประทับโรงงานปูนซีเมนต์ ไปพระราชทานปักธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้าน จ.นครศรีธรรมราช ในการนี้ทรงปลูกต้นตะเคียนทอง ณ บริเวณสวนริมกำแพงเมืองเก่า

๕๘. “ต้นยมหอม” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำหน่วยที่ ๖ แม่โต อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๐ เวลา ๑๓.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปยังหมู่บ้านหลัก บ้านแม่โต ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ หัวหน้าสถานีหลวงพัฒนาชาวเขาเผ่าฯ รับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่สถานีฯ ฝ่ายพัฒนาที่ดินราษฎร และครู จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำหน่วยที่ ๖ แม่โต พระราชทานสิ่งของแก่เจ้าหน้าที่โครงการฯ และประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน หลังทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถตามพระราชอัธยาศัยแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรที่ทำการและเรือนรับรองของโครงการฯ ในการนี้ทรงปลูกต้นยมหอม ณ บริเวณหน้าที่ทำการฯ เสร็จแล้ว เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรแปลงปลูกกาแฟ ไม้ผลต่างประเทศ ข้าวบาร์เลย์ ไม้ดอก และทุ่งเลี้ยงสุกร

๕๙. “ต้นโลควอท” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำหน่วยที่ ๑๐ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ เวลา ๑๐.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งเสด็จฯ ไปยังสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ต.ม่อนปิ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ แล้วเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๑๐ แม่เฒาะ ทอดพระเนตรแปลงเพาะกล้าไม้สำหรับเตรียมใช้ในการปลูกป่าทดแทน ในการนี้ทรงปลูกต้นโลควอท ณ หน้าที่ทำการโครงการฯ จากนั้นเสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่งทอดพระเนตรรอบบริเวณสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง แล้วเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังสวนส้มสุวิมล

๖๐. “ต้นมะกิม” ทรงปลูก ณ โครงการพัฒนาป่าไม้ห้วยป่าเลา ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ เวลา ๑๓.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปยังโครงการพัฒนาป่าไม้ ห้วยป่าเลา ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ครั้นเสด็จฯ ถึงเวลา ๑๔.๐๐ น. พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนโครงการพัฒนาป่าไม้ฯ และทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณลุ่มน้ำป่าเลา จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังบ่อเพาะพันธุ์ปลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปล่อยปลานิลลงในบ่อ และทรงปลูกต้นมะกิม ณ บริเวณนั้น ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นมะขัก จากนั้นเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรแปลงสตอเบอรี่ของสมาชิกกลุ่มสตอเบอรี่ป่าเลา

๖๑. “ต้นแคแสดและต้นเหลืองอินเดีย” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๓ ม่อนอังกะต ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ เวลา ๑๖.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำหน่วยที่ ๓ ม่อนอังกะต ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปลูกต้นแคแสดและต้นเหลืองอินเดียไว้เป็นที่ระลึก แล้วเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกไม้ดอกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ จากนั้นทอดพระเนตรแปลงปลูกสตอเบอรี่ ดอกไม้จีน และโรงเพาะเห็ดหอม แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่บริเวณที่ทำการโครงการฯ อย่างทั่วถึง

๖๒. “ต้นนางพญาเสือโคร่ง” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๗ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ เวลา ๑๒.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๗ แม่จอมหลวง ต.แม่जार อ.แม่แจ่ม และได้พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่โครงการฯ เสร็จแล้วทอดพระเนตรแปลงทดลองปลูกไม้ไผ่พันธุ์ต่างๆ เพื่อคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม สำหรับใช้ในการปลูกป่า แล้วทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณที่ทำการโครงการฯ ทรงปล่อยปลานิลลงในอ่างเก็บน้ำ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นนางพญาเสือโคร่ง ณ บริเวณอ่างเก็บน้ำ

๖๓. “ต้นบุญนาค” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๘ บ่อแก้ว อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ เวลา ๑๖.๐๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๘ บ่อแก้ว ต.บ่อแก้ว อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ทรงเยี่ยมราษฎรที่รายทางเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่สองข้างทางเสด็จพระราชดำเนิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของและยาแก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่โครงการฯ และคนงาน แล้วทอดพระเนตรแผนที่แสดงบริเวณโครงการทดลองปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล และหน่อไม้ฝรั่ง โครงการเพาะพันธุ์ปลา ตลอดจนงานส่งเสริมอาชีพและการศึกษาแก่ราษฎรชาวไทยภูเขา ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นบุญนาคไว้เป็นที่ระลึก ณ บริเวณที่ทำการโครงการฯ

๖๔. “ต้นธรรมบูชา” ทรงปลูก ณ บริเวณหน้าอุโบสถ วัดโคกสฆามคุณ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๒๐ เวลา ๑๔.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ทั้งสองพระองค์ เสด็จฯ ถึงท่าอากาศยานหาดใหญ่ จ.สงขลา แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินต่อไปยังวัดโคกสฆามคุณ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เสด็จเข้าพลับพลาพิธี ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลถวายรายงานการก่อสร้างอุโบสถ และกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าอุโบสถ ต่อจากนั้นเสด็จเข้าอุโบสถทรงมีพระราชดำรัสกับพระราชรัตนดิลก เจ้าอาวาส และทรงถวายปัจจัยแก่เจ้าอาวาส สำหรับใช้บำรุงบูรณะวัด เสร็จแล้วเสด็จพระดำเนินออกจากอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นธรรมบูชาที่บริเวณหน้าอุโบสถ จากนั้น เสด็จกลับเข้าพลับพลาพิธี หลังจากเสร็จพิธีทรงพระดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและลูกเสือชาวบ้านที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่อย่างสันหลาม ภายในบริเวณวัด

๖๕. “ต้นราชพฤกษ์” ทรงปลูก อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๐ เวลา ๑๕.๑๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จากพระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ อ.เรือเสาะ จ.นราธิวาส เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงและเสด็จเข้าศาลาการเปรียญแล้ว ทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัสและทรงถวายปัจจัย ตลอดจนทรงถวายยาเพื่อพระภิกษุสงฆ์ได้ร่วมใช้กับราษฎรในยามจำเป็นแก่พระครูสังฆรักษ์เจ้าสำนัก แล้วทรงพระดำเนินไปทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงปลูกต้นพิกุล

๖๖. “ต้นเมเปิลแดง” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๙ ห้วยน้ำรู ต.เมืองคอง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๙ ห้วยน้ำรู ต.เมืองคอง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ณ ที่นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของแก่ผู้แทนโครงการฯ และมีกระแสพระราชดำรัสแสดงออกถึงความพอพระราชหฤทัยที่ได้มีการปลูกป่าทดแทนเพิ่มขึ้น ตลอดจนมีการสำรวจแหล่งน้ำ และร่องทางน้ำไหล เพื่อพิจารณาให้มีการสร้างฝายน้ำและปลูกต้นไม้คลุมแนวร่องน้ำ เพื่อการซึมของน้ำไหล เพื่อพิจารณาให้มีการปลูกต้นไม้ชนิดที่สามารถใช้เป็นฟืนและใช้สอยในการสร้างบ้าน ตามบริเวณใกล้หมู่บ้าน ซึ่งกำหนดให้ราษฎรตัดใช้ได้ตามวาระ เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นเมเปิลแดง แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับถึงภูพิงคราชนิเวศน์

๖๗. “ต้นชากระ” ทรงปลูก ณ โครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๘ บ่อแก้ว จ.เชียงใหม่

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ เวลา ๑๐.๕๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากลานเฮลิคอปเตอร์ภูพิงคราชนิเวศน์ ไปยังโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ หน่วยที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานสิ่งของ ผ้าห่ม และยารักษาโรคแก่ผู้แทน เจ้าหน้าที่โครงการฯ ครู นักเรียน ตลอดจนคนงาน จากนั้นทรงปลูกต้นชากระไว้เป็นที่ระลึก และทรงเยี่ยมราษฎรที่มารอเฝ้าฯ รับเสด็จ

๖๘. “ต้นสาละ” ทรงปลูก ณ บริเวณหน้าพระอุโบสถ วัดศรีวิรวงศาaram ต.โนนทราย อ.มหาชนะชัย จ.ยโสธร

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีชงชาอุโบสถ ทรงตัดลูกนิมิตอุโบสถ วัดศรีวิรวงศาaram และพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน ตลอดจนทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดยโสธร และทรงปลูกต้นสาละ และต้นไทร ณ บริเวณหน้าพระอุโบสถ ต่อจากนั้น เสด็จกลับเข้าประทับที่

๖๙. “ต้นสนฉัตร” ทรงปลูก ณ อุทยานแห่งชาติแม่โจ้ จ.เชียงใหม่

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่อุทยานแห่งชาติแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ ทรงปลูกต้นสนฉัตรไว้เคียงคูกัน ซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีความหมายที่ดี หมายถึงสิ่งที่ตั้งงาม ถ้าปลูกเอาไว้ในบ้านจะทำให้เป็นสง่าราศีควรปลูกไว้ทางทิศเหนือของบ้าน

๗๐. “ต้นบุญนาค” ทรงปลูก ณ วัดป่าตาราภิรมย์ ต.ใต้ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่

วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิต วัดป่าตาราภิรมย์ ต.ใต้ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ เมื่อทรงประกอบพิธีตัดลูกนิมิตแล้ว ทรงปลูกต้นบุญนาค ต้นพิกุล และต้นสารภี ตามลำดับ แล้วเสด็จฯ กลับพลับพลาพิธี

๗๑. “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ วัดหนองหมู อ.วิหารแดง จ.สระบุรี

วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๒๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงยกช่อฟ้าอุโบสถวัดหนองหมู อ.วิหารแดง จ.สระบุรี และทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดสระบุรี โอกาสนี้ทรงปลูกต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นคูณ และต้นพิกุล ในการนี้ด้วย

๗๒. “ต้นมะม่วง” ทรงปลูก ณ โครงการกุดบาก วัดโพธิสมพร อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ เวลา ๑๔.๔๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงขับรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ไปทอดพระเนตร โครงการกุดบาก อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสำนักวิปัสสนากรรมฐาน วัดโพธิสมพร บ้านโพรงาม ต.นามอน อ.กุดบาก ทรงเยี่ยมราษฎรที่เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในบริเวณวัด ในโอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงถวายยารักษาโรคและผ้าห่มแก่พระภิกษุ ตลอดจนมีพระราชดำรัสกับพระอาจารย์แสงเจ้าอาวาส แล้วทรงพระดำเนินทอดพระเนตรบ่อปุ๋ยหมัก บ่อก๊าซชีวภาพ และธนาคารข้าว ซึ่งเป็นโครงการของวัดสำหรับการบริการแก่ราษฎรในหมู่บ้าน เสร็จแล้ว ทรงปลูกต้นมะม่วงไว้เป็นที่ระลึก

๗๓. “ต้นพิกุล” ทรงปลูก ณ หน้าศาลาการเปรียญวัดอิสาน บ้านหัวนาคำ ต.หัวนาคำ อ.กระนวน จ.ขอนแก่น

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์ไปทรงประกอบพระราชกรณียกิจและทรงเยี่ยมพสกนิกร ณ วัดอิสาน บ้านหัวนาคำ ทั้งนี้มีนายชำนาญ พจนานู ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นสมัยนั้น พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น ตำรวจ ทหาร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พร้อมทั้งราษฎรในท้องถิ่นและหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงได้ร่วมกันถวายการต้อนรับด้วยความจงรักภักดีอย่างดียิ่ง โอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นพิกุล หน้าศาลาการเปรียญวัดอิสาน บ้านหัวนาคำ ต.หัวนาคำ อ.กระนวน จ.ขอนแก่น

๗๔. “ต้นมะขาม” ทรงปลูก ณ บริเวณหน้าสำนักงาน โครงการพัฒนาลุ่มน้ำกลางตามพระราชดำริ ต.ปางมะผ้า อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ เวลา ๑๑.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปยังบริเวณโครงการพัฒนาลุ่มน้ำกลางตามพระราชดำริ ต.ปางมะผ้า อ.เมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน ทรงปลูกต้นมะขามไว้เป็นที่ระลึก ณ บริเวณหน้าสำนักงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำกลางตามพระราชดำริ

**๗๕. “ต้นโพธิ์” ทรงปลูก ณ อุโบสถวัดราชสกุณา
ต.ไผ่จำศีล อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง**

วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๒๔ เวลา ๑๔.๓๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงตัดลูกนิมิต ณ พระอุโบสถ วัดราชสกุณา ต.ไผ่จำศีล อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง เสด็จเข้าพลับพลาพิธี พระราชาคณะถวายศีล จบแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัด กราบบังคมทูลรายงานการก่อสร้างอุโบสถ และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเชิญเสด็จไปทรงตัดลูกนิมิตอุโบสถ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทอง ทรงตัดสาแหรกลูกนิมิตอุโบสถ เสร็จแล้วเสด็จออกหน้าอุโบสถ ทรงปลูกต้นโพธิ์เป็นที่ระลึก

**๗๖. “ต้นมะม่วง” ทรงปลูก ณ โครงการพัฒนาพื้นที่อ่างเก็บน้ำ
คลองบึง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ประจวบคีรีขันธ์**

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระราชวังไกลกังวล หัวหิน ไปทรงเยี่ยมราษฎร จ.ประจวบคีรีขันธ์ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสนามโรงเรียนหาดสนุกราษฎร์บำรุง ต.อ่าวน้อย อ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่ง ไปยังโรงสีข้าวพระราชทาน ณ ที่นั้นมีราษฎรถวายเครื่องสีข้าวจำนวน ๒ เครื่อง และน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเพื่อตั้งโรงสี ในการนี้ได้พระราชทานให้กำนันอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อประโยชน์สำหรับนิคมสร้างตนเองฯ ต่อไป และเบิกตัวผู้มีจิตศรัทธาจาก จ.นครราชสีมา และ จ.ประจวบคีรีขันธ์ ฝั่ทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินและสิ่งของในการก่อสร้าง เสร็จแล้ว จึงทรงพระดำเนินทอดพระเนตรการทำงานของเครื่องสีข้าวภายในโรงสีข้าว และทรงปลูกต้นมะม่วงไว้เป็นที่ระลึก บริเวณที่จะสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำคลองบึง ตามพระราชดำริ หมู่ที่ ๑๒ บ้านย่านซื่อ ซึ่งกรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง

**๗๗. “ต้นปาล์มแซมแปญ” ทรงปลูก ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
เขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา**

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากพระตำหนัก

สวนจิตรลดารดาฯ ไปทอดพระเนตรศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน ในการนี้ได้ทรงปลูกต้นปาล์มแซมแปญ และต้นสนแผง

**๗๘. “ต้นบัว” ทรงปลูก ณ สถานีทดลองเกษตรหลวง
ขุนวาง ต.แม่วิน จ.เชียงใหม่**

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงราชนิเวศน์ ไปทรงเยี่ยมสถานีทดลองเกษตรหลวงขุนวาง และทรงเยี่ยมราษฎร อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินถึงสถานีทดลองเกษตรหลวงขุนวาง ต.แม่วิน อ.สันป่าตอง (ปัจจุบันเป็น อ.แม่วาง) จ.เชียงใหม่ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะทูตานุทูตและผู้แทนองค์การต่างๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนโครงการหลวงภาคเหนือ ฝั่ทูลละอองธุลีพระบาท และโดยเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกิจการของสถานีฯ ในโอกาสนี้ ทอดพระเนตรโรงเลี้ยงไหมลูกผสม ซึ่งจำเป็นต้องเลี้ยงในสถานที่ที่มีอุณหภูมิเหมาะสม ซึ่งทางสถานีฯ จะแจกจ่ายไขไหมลูกผสมแก่ราษฎรที่สนใจทั่วไป อันจะเป็นการช่วยประหยัดเงินตราที่จะต้องสั่งพันธุ์จากต่างประเทศ จากนั้น ทรงปลูกต้นบัวไว้เป็นที่ระลึก แล้วประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน เสร็จแล้ว ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรแปลงเกษตร จากนั้น ทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่าม้ง ที่ฝั่ทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณแปลงปลูกฝัก

**๗๙. “ต้นมะม่วงพันธุ์พิมเสนมัน” ทรงปลูก ณ ศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่**

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นมะม่วงพันธุ์ “พิมเสนมัน” ไว้บริเวณหน้าเรือนเพาะชำกล้าไม้ไต้เร็ว และทรงปลูกต้นหญ้าแฝกไว้ ณ บริเวณพื้นที่แปลงมะขามหวาน เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ซึ่ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้” อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ เป็นหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้เป็นศูนย์กลางในการศึกษา ทดลอง วิจัย สภาพพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร การประมง เกษตรกรรม ด้านปศุสัตว์และโคนมและด้านเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราษฎรที่จะเข้ามาศึกษากิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์ฯ แล้วนำไปใช้ปฏิบัติได้ผลจริง

๘๐. “ต้นแมคคาเดเมีย” ทรงปลูก ณ สถานีทดลองเกษตรหลวงขุนวาง ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ เวลา ๑๒.๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานีทดลองเกษตรหลวงขุนวาง ต.แม่วิน อ.สันป่าตอง (ปัจจุบันเป็น อ.แม่วาง) จ.เชียงใหม่ เพื่อทอดพระเนตรแปลงปลูกหม่อน และแปลงทดสอบกาแฟอาราบิก้าพันธุ์ต่อต้านโรครัสต์ ต่อจากนั้นทอดพระเนตรโรงอบเมล็ดพันธุ์พืชพลังแสงอาทิตย์ อาคารโรงอบแห้งขุนวาง ซึ่งใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงเป็นการชั่วคราว ในอนาคต เมื่อสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำได้เพียงพอ ก็อาจจะใช้กำลังไฟฟ้าทดแทนต่อไป จากนั้นทอดพระเนตรโครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบนที่สูงขุนวาง และโครงการเพาะเห็ดที่สูง ในโอกาสนี้ ทรงปลูกต้นแมคคาเดเมียไว้เป็นที่ระลึก

๘๑. “ดอกกุหลาบพันปี” ทรงปลูก ณ พระมหาธาตุ นภเมทนีดล ดอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่

วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๓๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับการน้อมเกล้าฯ ถวายพระมหาธาตุเจดีย์นภเมทนีดล ซึ่งการตกแต่งพระมหาธาตุ นภเมทนีดล ดอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่ คำนึงถึงความสวยงาม เพื่อสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นเมื่อแรกเห็น ทั้งทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรม เพื่อที่จะให้บุษนิยสถานสำคัญแห่งนี้ ปรากฏเป็นเกียรติคุณ และทรงปลูกดอกกุหลาบพันปี ในการนี้ด้วย

๘๒. “หญ้าแฝก” ทรงปลูก ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงข้บรมยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากพระตำหนักภูพิงศ์ราชินีเวศน์ ไปทอดพระเนตรการทดลองปลูกหญ้าแฝกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ และได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรบริเวณที่ลาดเชิงเขา ใกล้กับอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๔ ซึ่งศูนย์ศึกษาห้วยฮ่องไคร้ฯ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริในการศึกษาและทดลองการปลูกหญ้าแฝก โดยได้นำต้นหญ้าแฝกจากแหล่งต่างๆ เช่น แฝกจากนครสวรรค์ แฝกจากอุดรธานี และแฝกจาก อ.ฝาง อ.เชียงดาว และใน อ.ดอยสะเก็ด เป็นต้น มาทดลอง

ปลูกเพื่อคัดเลือกแฝกที่เหมาะสมไว้ขยายพันธุ์สำหรับการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยปลูกเป็นแนวรั้วตามเส้นชั้นความสูงบนพื้นที่ลาด จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกหญ้าแฝกจาก จ.อุดรธานี และ จ.นครสวรรค์ สำหรับใช้ทดลองเป็นแนวทางในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วย

๘๓. “หญ้าแฝก” ทรงปลูก ณ เรือนประทับแรมศูนย์พัฒนาป่าตอง ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองตามพระราชดำริ ต.หมอกจำแป้ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินจากลานเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงศ์ราชินีเวศน์ ไปยังเรือนประทับแรมศูนย์พัฒนาป่าตอง โครงการตามพระราชดำริจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต.หมอกจำแป้ อ.แม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน จากนั้นเสด็จไปทรงเยี่ยมราษฎรจากบ้านนาป่าแปก บ้านห้วยมะเขือส้ม บ้านรวมไทย และบ้านปางตอง ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ ณ บริเวณนั้น ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกหญ้าแฝก และทอดพระเนตร แปลงพันธุ์หญ้าแฝกพันธุ์ต่างๆ เช่น หญ้าแฝกจาก จ.นครสวรรค์ จ.เชียงใหม่ จากประเทศอินเดีย ประเทศศรีลังกา และจากประเทศฟิลิปปินส์

๘๔. “ต้นสักทอง” ทรงปลูก ณ วัดอนาลโย ต.บ้านต๋อม อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา

วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๖ เวลา ๑๔.๔๕ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง จากสนามเฮลิคอปเตอร์ ภูพิงศ์ราชินีเวศน์ จ.เชียงใหม่ ไปทรงปฏิบัติราชการณียกิจ และทรงเยี่ยมราษฎร ณ วัดอนาลโย ต.บ้านต๋อม อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา จากสนามเฮลิคอปเตอร์บริเวณวัดอนาลโย ไปยังศาลาอัมพวัน เสด็จขึ้นบนศาลาอัมพวัน ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชา ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม และทรงเปิดทองพระพุทธรูปพระเจ้าทันใจ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่มารอเฝ้าฯ รับเสด็จเป็นจำนวนมาก ในโอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลูกต้นสักทอง และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปลูกต้นบุษนาค ไว้เป็นที่ระลึกด้วย

บรรณานุกรม

ก่องกานดา ชยามฤต. ๒๕๔๑. **คู่มือจำแนกพรรณไม้**. สำนักวิชาการป่าไม้ หอพรรณไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

จิตรภรณ์ ธวัชพันธุ์. ๒๕๔๘. **หลักอนุกรมวิธานพืช**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ณพพร ดำรงศิริ. ๒๕๓๐. **พฤกษอนุกรมวิธาน**. ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

จำลอง เพ็งคล้าย, จรัญ ณ. เจริญผล, ลีนา ผู้พัฒนพงศ์ และธวัชชัย สันติสุข. ๒๕๑๕ **ไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของไทย ตอนที่ ๑**. แผนกพฤกษศาสตร์ กองคั่นควัว กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

_____, ธวัชชัย สันติสุข, ขวลิต นิยมธรรม, บุศบรรณ ณ สงขลา, เสริมสกุล รัตนะถาวร, ชนะ พรหมเดช และ วิภาต. ๒๕๑๘. **ไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของไทย ตอนที่ ๒**. แผนกพฤกษศาสตร์และสัตวศาสตร์ กองคั่นควัว กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

_____, ๒๕๔๔. **ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย**. บริษัท ประชาชน จำกัด, กรุงเทพฯ.

พระจันทร์ กัญญา. ๒๕๔๔. **ไม้พื้นบ้านไทย**. บริษัท พืชเนค ฟรันติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

มูลนิธิสวนหลวง ร.๙. ๒๕๓๐. **พรรณไม้ในสวนหลวง ร.๙**. บริษัท ด้านสหวิชาการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สวนพฤกษศาสตร์ สำนักกรมวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้. ๒๕๔๒. **พรรณไม้ต้นของประเทศไทย**. บริษัท ไดมอนด์ ฟรันติ้ง จำกัด, กรุงเทพฯ.

สวนเพาะชำกล้าไม้ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้. ๒๕๓๗. **พรรณไม้มงคลพระราชทาน**. โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, กรุงเทพฯ.

สุทัศน์ จุงพงศ์. ๒๕๔๓. **สมุนไพรไม้มงคล พระราชทานประจำจังหวัด**. บริษัท พืชเนค ฟรันติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

_____, ๒๕๓๘. **สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พิมพ์ครั้งที่ ๒**. โอ. เอส. ฟรันติ้ง เฮาส์, กรุงเทพฯ.

_____, ๒๕๔๑. **สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่มที่ ๕**. โอ. เอส. ฟรันติ้ง เฮาส์, กรุงเทพฯ.

_____, ๒๕๓๙. **สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม ๒**. โอ. เอส. ฟรันติ้ง เฮาส์, กรุงเทพฯ.

_____, ๒๕๔๓. **ไม้ต้นในสวน**. อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

อวยพร อากาศพัฒนกุล. ๒๕๒๖. **ไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของไทย ตอนที่ ๓**. แผนกพฤกษศาสตร์และสัตวศาสตร์ กองคั่นควัว กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

เอี่ยมพร วิสมหมาย, ปณิธาน แก้วดวงเทียน. ๒๕๕๒. **ไม้ป่ายืนต้นของไทย ๑** โรงพิมพ์เอช เอ็น กรุ๊ป จำกัด, กรุงเทพฯ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒๕๕๔. ระบบสืบค้นข้อมูลพันธุ์ไม้มงคลการสวนพฤกษศาสตร์
Available HTTP : http://www.qsbg.org/Database/Botanic_Book%20full%20option/ListIndex.asp
[๒๕๔๔ ธันวาคม ๑-๑๕].

เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ๒๕๕๔. **ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**
<http://archives.psd.ku.ac.th/kuout/p9005.html> [๒๕๔๔ ธันวาคม ๓].

วิกิพีเดีย ๒๕๕๔. **พฤกษศาสตร์พันธุ์ไม้** Available HTTP : <http://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๕๕๔ พฤศจิกายน ๑-๑๕].

สำนักพระราชพิธีการ ๒๕๕๔. **Download พระราชกรณียกิจ,พระราชดำรัสสมเด็จพระบรมราชินีนาถ**. [Online] Available
HTTP : http://www.ohmpps.go.th/prabrmbrachowat.php?id_head=4. [๒๕๕๔ พฤศจิกายน ๑-๓๐].

Jones, S.B. and A.E. Luchsinger. 1987. **Plant Systematics**. McGraw Hill Book Co., Singapore. 512 p.

Porter, C.L. 1967. **Taxonomy of Flowering Plants second edition**. W.H. Freeman and Company, USA.

Stace, C.A. 1984. **Plant Taxonomy and Biosystematics second edition**. Cambridge University Press, USA.

“ต้นไม้ทรงปลูก”

หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๔

ISBN 978-974-8006-62-8

ที่ปรึกษา

พลอากาศเอกกำธน สินธวานนท์

องคมนตรี

นายสุทัศน์ ปัทมสิริวัฒน์

ผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

นายธวัช วัจนะพรสิทธิ์

รองผู้ว่าการกิจการสังคมและสิ่งแวดล้อม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

นายพงษ์ดิษฐ พจนาน

ผู้ช่วยผู้ว่าการกิจการสังคมและสิ่งแวดล้อม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการ

นายสามารถ ภูโพบูลย์

ผู้อำนวยการฝ่ายกิจการสังคม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

นางสุทัศน์ ศนีย์ ไวนิยา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการสังคม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

นายศานิต นิยมคม

วิทยากรระดับ ๑๑ ฝ่ายกิจการสังคม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ผู้จัดทำหนังสือ

นายศุภินันท์ สิริเวชชะพันธ์

หัวหน้ากองพัฒนากิจการสังคม ฝ่ายกิจการสังคม

นายมานะ โพธิ์ทอง

พนักงานวิชาชีพระดับ ๔ กองพัฒนากิจการสังคม ฝ่ายกิจการสังคม

นายมนัส เจืออรุณ

พนักงานวิชาชีพระดับ ๘ แผนกพัสดุงานตรง กองจัดหากลาง ฝ่ายพัสดุจัดหา

ภาพประกอบ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก

เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

สำนักราชเลขาธิการ

พันธุ์ไม้ในสวนหลวง ร. ๙

หนังสือไม้ป่ายืนต้นของไทย ๑

ถ่ายภาพโดย บริษัท แพนดิจิทัล ซิสเต็ม จำกัด

ดำเนินการโดย

ฝ่ายกิจการสังคม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

เลขที่ ๕๓ หมู่ ๒ ถนนจรัญสนิทวงศ์ ตำบลบางกวย อำเภอบางกวย จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๓๐

โทรศัพท์ ๐๒ - ๕๓๖ - ๕๖๐๐ - ๕๐

โทรสาร ๐๒ - ๕๓๖ - ๕๖๕๕

เว็บไซต์ <http://www.egat.co.th>

ศูนย์บริการข้อมูล กฟผ. ๑๔๑๖

ออกแบบและจัดพิมพ์ บริษัท แพนดิจิทัล ซิสเต็ม จำกัด โทร. ๐-๒๒๗๖ ๖๔๘๗-๘